

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION ACCORDING TO GOVERNANCE
BY THE ADMINISTRATORS AT THE SECONDARY SCHOOLS,
TALINGCHAN DISTRICT, BANGKOK

พระมหาจรัสศักดิ์ จิรสกโก (ศรีปราบ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

พระมหาจรัสศักดิ์ จิรสกุลโก (ศรีปราบ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

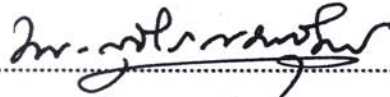
**THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION ACCORDING TO GOVERNANCE
BY THE ADMINISTRATORS AT THE SECONDARY SCHOOLS,
TALINGCHAN DISTRICT, BANGKOK**

PHRAMAHA CHEERASAK CIRASAKKO (SRIPRAB)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

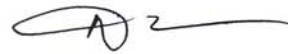
(พระมหาสม กลุยาไณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร. สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(ผศ.ดร. สิ้น งามประโคน)

กรรมการ

(ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร. ชวาล ศิริวัฒน์)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร. สิ้น งามประโคน

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

กรรมการ

ผศ.ดร. ชวาล ศิริวัฒน์

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	: พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกุโก (ศรีปราบ)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	
	: ผศ.ดร. ตีน งามประโคน พธ.บ., M.A., Ph.D.
	: ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
	: ผศ.ดร. ชวาล ศิริวัฒน์ พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูจำนวน ๑๖๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงแบบที (t-test) และค่าความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย คือด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักนิติธรรม

๒. การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู พบว่า ครูมีเพศอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์สอน ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

๓. แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของครู อย่างเสมอภาคและยุติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีกฎเกณฑ์ในการบริหารงานที่สามารถตรวจสอบได้ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในกิจกรรม ทุกอย่าง ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ และด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้อาคารสถานที่อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

Thesis title : The Educational Administration According to Governance by the Administrators at the Secondary Schools, Talingchan District, Bangkok.

Researcher : Phramaha Cheerasak Cirasakko (Sriprab)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Chawan Siriward B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : March 15, 2012

ABSTRACT

This research is of three objectives : to study the educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok, to comparatively study the educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok and to study the way of educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok. The exemplary group used in this research consists of 165 teachers. The instrument used in this research is the questionnaire. The statistics used in this research are the frequency, the percentage, the average, the deviation, the t-test and the one way Anova.

From the research, it is found that

1. The educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok is generally at the high level. When the mentioned statistics are arranged from the high level to the low one according to the average, it is found that there are altogether 6 sides, namely the side of responsibility, the side of virtues, the side of co-operation, the side of brightness, the side of worthiness, and the side of legality.

2. From the comparison of the educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok divided according to the teachers' opinions, it is also found that the teachers have the sexes, the ages, the levels of educations and the teaching experience different, but they have the same viewpoints.

3. In the way of the educational administration according to governance by the administrators at the secondary schools, Talingchan District, Bangkok on the side of legality, the administrators should consider the teachers' goodness and rightness equally and justly. On the side of virtue, the administrators should do their duties with faithfulness and honesty. On the side of brightness, the administrators should have the checkable principles in administrating the work. On the side of co-operation, the administrators should build up the co-operation among the villages, the temples and the schools in every activity. On the side of responsibility, the administrators should be responsible for their duties with full knowledge and ability. Finally, on the side of worthiness, the administrators should give a chance to different units of work in using the building and the places worthily and with the highest benefit.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณ ดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลิน งามประโคน ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวาล ศิริวัฒน์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่เสียสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วงศพัทธ์ ชาติเสถียรวงศ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมหมาย คูยอรัมย์, ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ และดร. มงคล คำมูล ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย พระมหาสม กลุยาโณ, ดร. ประธาน ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ คณะครุศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยบูรพา ที่เมตตาให้ข้อเสนอแนะอันทำให้เนื้อความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยสืบค้นหนังสืออันทรงคุณค่าทางวิชาการงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้บริหาร ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ โรงเรียน ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี จึงทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จลงได้ด้วยดี

พระราชพิพัฒน์โกศล เจ้าอาวาสวัดศรีสุदारามวรวิหาร พระครูวิบูลภารกิตติ์ เจ้าคณะตำบลตาขัน เจ้าอาวาสวัดตาขัน โยมพ่ออ่าน โยมแม่จ่วน ศรีปราบ ที่ให้โอกาสและอุปถัมภ์ทุนการศึกษา ตลอดจนพระมหาจรัญ อุดมธมโม พระมหาสมบุญ สุธมโม คุณโยมวีณา แซ่ลิ้ม ที่คอยชี้แนะประกอบกับให้กำลังใจอย่างเสมอมา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ใคร่ใฝ่รู้ตามสมควร ขอน้อมถวายคุณความดีนี้แด่พระรัตนตรัย บิฑามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ตลอดจนพระพุทธศาสนา เพื่อความมั่นคงสถาพรในพระสัทธรรมของพระผู้มีพระภาคเจ้าตลอดกาลนานเทอญ

พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกุโก (ศรีปราบ)

๘ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๖
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๘
๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร	๘
๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร	๑๖
๒.๑.๓ กระบวนการบริหาร	๑๖
๒.๑.๔ ความหมายของการบริหารการศึกษา	๒๑
๒.๑.๕ กระบวนการบริหารการศึกษา	๒๓
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	๒๔
๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา	๒๔
๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา	๒๕
๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา	๒๗
๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	๒๘
๒.๒.๕ กลยุทธ์การนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติ	๓๓

เรื่อง

หน้า

๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล	๓๗
๒.๓.๑	ความหมายของธรรมาภิบาล	๔๐
๒.๓.๒	ความสำคัญของธรรมาภิบาล	๔๔
๒.๓.๓	องค์ประกอบของธรรมาภิบาล	๔๗
๒.๓.๔	หลักนิติธรรม	๕๒
๒.๓.๕	หลักคุณธรรม	๕๓
๒.๓.๖	หลักความโปร่งใส	๕๕
๒.๓.๗	หลักการมีส่วนร่วม	๕๗
๒.๓.๘	หลักความรับผิดชอบ	๕๙
๒.๓.๙	หลักความคุ้มค่า	๖๑
๒.๓.๑๐	การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา	๖๓
๒.๔	ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๖๖
๒.๕	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๙
๒.๖	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย		
๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๙
๓.๒	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๐
๓.๓	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๒
๓.๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๓
๓.๕	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔
บทที่ ๔ ผลการศึกษา		
๔.๑	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน	๘๖
๔.๒	ผลการวิเคราะห์การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	๘๗
๔.๓	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	๙๒
๔.๔	ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	๙๗

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๕
บรรณานุกรม	๑๐๗
ภาคผนวก	๑๑๖
ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๘
ข หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	๑๒๕
ค หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	๑๓๑
ฅ ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out)	๑๓๓
ง หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๓๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู	๘๖
๔.๒	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	๘๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม	๘๘
๔.๔	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม	๘๙
๔.๕	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส	๘๙
๔.๖	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม	๙๐
๔.๗	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ	๙๑
๔.๘	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า	๙๑
๔.๙	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามเพศ	๙๓
๔.๑๐	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามอายุ	๙๔
๔.๑๑	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามระดับการศึกษา	๙๕
๔.๑๒	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามประสบการณ์สอน	๙๖
๔.๑๓	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม	๙๗

ตารางที่

หน้า

๔.๑๔	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม	๕๘
๔.๑๕	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส	๕๘
๔.๑๖	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๕๘
๔.๑๗	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ	๕๘
๔.๑๘	ข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า	๕๘

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา	๖๔
๒.๒	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารการศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการศึกษาให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่ผู้บริหารก็ยังมีข้อผิดพลาดในการบริหารการศึกษาในโรงเรียน จึงทำให้เกิดประสิทธิผลของการจัดการศึกษาลดลง ข้อนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง ที่ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถบริหารการศึกษาในโรงเรียนให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังในการจัดการศึกษาของชาติได้ ปัญหาเหล่านี้มีมาช้านานและต้องการแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการศึกษาในโรงเรียน เพื่อสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบต่อไป ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารให้มีหลักคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารการศึกษาอย่าง โปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) โดยได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ในยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ เป็นเรื่องของการบริหารการจัดการประเทศ ได้กำหนดไว้ว่า^๑ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

ปรัชญาการศึกษาเชื่อว่า มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด ดังนั้นการที่จะทำให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ จะต้องอาศัยการบริหารจัดการด้านการศึกษา อันเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาให้เกิดการพัฒนาและส่งผลให้คนในองค์กรเป็นบุคคลที่สมบูรณ์มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีจะต้องมีการกระจายอำนาจ ให้ทุกฝ่ายมีส่วน

^๑สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔-๑๕.

ร่วมซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๐^๒ ข้อ ๓ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ ภูมิหายเพื่อการพัฒนา การศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและข้อ ๔ การส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจและมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และแก้ไข เพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๗^๓ ให้มีการจัดระบบโครงสร้างและ กระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีความหลากหลายทั้งในด้านนโยบายและทางปฏิบัติให้มีการ กระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการ บริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารงาน ทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรง นอกจากนี้จะต้องมีคณะกรรมการคอยกำกับดูแล โดยทั้งหมด ๓ ระดับคือ ระดับกระทรวง ระดับเขตพื้นที่และระดับสถานศึกษา ซึ่งคณะกรรมการของแต่ละระดับจะเข้ามามีบทบาทในการ ตรวจสอบการทำงาน การกำหนดนโยบายเพื่อให้ทุกส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารการศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจเป็น แนวทางในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษานั้น ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องตระหนักถึงการบริหารงานด้านการศึกษาแบบใหม่ให้ มีหลักคุณธรรมจริยธรรม มีความโปร่งใส มีการร่วมมือกัน มีความรับผิดชอบและมีความคุ้มค่า อันจะทำให้สังคมเกิดความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน "ธรรมภิบาล" ถือว่าเป็น แนวคิดทฤษฎีที่สำคัญที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบัน

^๒รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับลงประชามติ, หมวดที่ ๕ แนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ มาตรา ๘๐, (พ.ศ. ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

^๓กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, มาตรา ๓๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

ซึ่งแนวคิดนี้จะใช้ได้ผลมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถตลอดถึงคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารในการที่จะจัดการบริหารการศึกษาแบบบูรณาการสู่ภาคปฏิบัติจริง จากการศึกษาของ **ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา** พบว่า^๔ การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเฉพาะการขาดความโปร่งใส ขาดการมีส่วนร่วม และขาดความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ **ธีระ รุญเจริญ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน พบว่า^๕ การปฏิรูปการศึกษาไทยจำเป็นต้องให้ผู้บริหารเน้นเรื่องคุณธรรมรวมทั้งให้ความยุติธรรมต่อการบริหารจัดการ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ว่าผู้บริหารโรงเรียนได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการศึกษามากน้อยเพียงใดและมีแนวทางที่จะนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการศึกษาให้บังเกิดผลได้อย่างไร เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

^๔ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา, “ธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา”, วารสารวงการครู, ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : หน้า ๗๗-๗๘.

^๕ธีระ รุญเจริญ, “ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๑) : หน้า ๓๖-๔๓.

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมุ่งศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วจึงกำหนดกรอบเนื้อหาที่จะศึกษาไว้ ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ๒) ด้านหลักคุณธรรม ๓) ด้านหลักความโปร่งใส ๔) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ๕) ด้านหลักความรับผิดชอบ ๖) ด้านหลักความคุ้มค่า

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่^๖ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร ๑๒๒ คน, โรงเรียนมรรณพาราม ๕๖ คน, โรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา ๓๕ คน, โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม ๓๘ คน และโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม ๓๔ คน รวมทั้งสิ้น ๒๘๕ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยมุ่งศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนโพธิสารพิทยากร, โรงเรียนมรรณพาราม, โรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา, โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑๐ กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครูเป็นอย่างไร

^๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑, กลุ่มนโยบายและแผน, ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน : จำนวนครูที่ปฏิบัติงานจริง, ปีการศึกษา ๒๕๕๓, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://www.sesao1.go.th/plan/teacher_02.php, [๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔].

๑.๔.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ครูเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ครูอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ครูมีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ครูมีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การดำเนินการจัดการศึกษาโดยอาศัยหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพื้นฐานในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็น ๖ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม หมายถึง ผู้บริหารนำหลักความยุติธรรม ความเสมอภาค ยึดถือมติของส่วนรวมมาเป็นระเบียบปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน

๒. ด้านหลักคุณธรรม หมายถึง ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ อดทน อดกลั้น ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมคุณธรรมอันดีงาม

๓. ด้านหลักความโปร่งใส หมายถึง ผู้บริหารมีความซื่อตรง น่าเชื่อถือ ยอมรับผลการประเมิน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม หมายถึง ผู้บริหารสร้างความสามัคคี ทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็น ร่วมมือกันจัดการศึกษา ร่วมวางแผนพัฒนาและร่วมประเมินผล

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติหน้าที่ ทำงานอย่างมุ่งมั่น แก้ไขปัญหา พร้อมรับการตรวจสอบ เพื่อประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ

๖. หลักความคุ้มค่า หมายถึง ผู้บริหารปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้งบประมาณซื้อวัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า ผนวกรงค์ให้มีความประหยัด มอบภาระงานตามความรู้ความสามารถและคุณทรัพย์สมบัติของโรงเรียนอย่างดี

๑.๖.๒ ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่ดำเนินการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ ครู หมายถึง ผู้สอนนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๒. ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู

๓. ทำให้ทราบแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๔. ผลการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอื่นๆ ได้

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎีจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร

๒.๑.๓ กระบวนการบริหาร

๒.๑.๔ ความหมายของการบริหารการศึกษา

๒.๑.๕ กระบวนการบริหารการศึกษา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๒.๕ กลยุทธ์การนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

๒.๓.๑ ความหมายของธรรมาภิบาล

๒.๓.๒ ความสำคัญของธรรมาภิบาล

๒.๓.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

๒.๓.๔ หลักนิติธรรม

๒.๓.๕ หลักคุณธรรม

๒.๓.๖ หลักความโปร่งใส

๒.๓.๗ หลักการมีส่วนร่วม

๒.๓.๘ หลักความรับผิดชอบ

๒.๓.๙ หลักความคุ้มค่า

๒.๓.๑๐ การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา

๒.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น, ดำเนินการจัดการ เช่น บริหารธุรกิจ^๑

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารหมายถึง การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยผู้อื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆมัตถะขึ้น เมื่อมีพระสังฆมัตถะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๒

วากเนอร์ และโฮลเลนแบค (Wagner & Hollenbeck) ให้ความหมายของการบริหารจัดการว่า เป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย^๓

โฮล (Holt) กล่าวว่า การบริหาร เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุม^๔

จันทร์ธานี สงวนนาม สรุปว่า การบริหาร เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด^๕

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๐๘.

^๒พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.), พุทธวิธีในการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^๓Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R. *Management of organization behavior*, (New Jersey: Prentice – Hall, 1995), p. 74.

^๔Holt, D.H. *Management principles and practices*, (New Jersey: Prentice – Hall, 1993), p. 3.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการมีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำงานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ^๖

วิโรจน์ สารรัตนะ กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)^๗

พนัส หันนาคินทร์ สรุปว่า การบริหาร คือ กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ^๘

สมพงษ์ เกษมสิน สรุปว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^๙

จุมพล สวัสดิ์ยากร สรุปว่า การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน^{๑๐}

ธีระรัตน์ กิจจาร์กัย ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑}

^๕จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บั๊กพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^๖ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^๗วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิศุทธิ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๘พนัส หันนาคินทร์, **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^๙สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

^{๑๐}จุมพล สวัสดิ์ยากร, **หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๑๑}ธีระรัตน์ กิจจาร์กัย, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

สมยศ นาวิกาน ได้ให้ความหมายการบริหารว่าหมายถึงกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์การที่กำหนดตามเป้าหมาย^{๑๒}

ภาวिका ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โตณะบุตร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงการจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๑๓}

สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยกฤษณ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๔}

วัชร บุนนสิงห์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้ เป็น ๓ ทาง คือ^{๑๕}

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุนหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคล กำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องกับซึ่งกันและกัน

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการที่ผู้จัดการ ใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ

^{๑๒}สมยศ นาวิกาน, พงศิศกรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๓}ภาวिका ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ โตณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^{๑๔}สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสิโยกฤษณ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๑๕}วัชร บุนนสิงห์, การบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

สมาชิกในองค์กร การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้าน ความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผล ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๑๖}

ประธาน คงฤทธิศึกษากร ศึกษาการให้ความหมาย การบริหาร คือการทำงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีหลักการ ดังนี้^{๑๗}

๑. ต้องมีองค์กร (Organization) และองค์กรนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด

๒. ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน

๓. ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆ ที่ สำคัญ ได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน

๔. ต้องมีการ จัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์

วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงการที่ บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ ทรัพยากรการบริหารที่เหมาะสม^{๑๘}

สมคิด บางโม ได้กล่าวว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๙}

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ กล่าวว่า การบริหาร การบริหารจัดการเป็นกระบวนการ ของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ขององค์กร^{๒๐}

^{๑๖}พะยอม วงศ์สารศรี, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๑๗}ประธาน คงฤทธิศึกษากร, **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐ ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗๖.

^{๑๘}วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา, **หลักการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๘), หน้า ๖.

^{๑๙}สมคิด บางโม, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๒๐}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

คัมเมน (Chapman) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงการขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communication) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๒๑}

ซิมอน (Simon) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน^{๒๒}

สิรภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ^{๒๓} ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหํ ปริหริตฺ สมตฺโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบหนี ซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์กรซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุ ครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๒๔}

นพพงษ์ บุญจิตราดุล กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง^{๒๕}

^{๒๑}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995), p 3.

^{๒๒}Simon, Herbert.a. **Public Administration**, (New York : Alfred A Kuopf, 1996), p 3.

^{๒๓}สิรภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๒๔}ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๒๕}นพพงษ์ บุญจิตราดุล, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๓.

มัลลิกา ต้นสอน ได้ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่า หมายถึงการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยการ การสนับสนุน และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๒๖}

บรรจบ เนียมมณี ให้ความหมายว่า การบริหารคือกิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายๆอย่างร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้^{๒๗}

๑. บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๒. ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
๓. ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
๔. วัตถุประสงค์นั้นๆต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำ

พิทยา บวรวัฒนา กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๒๘}

ชาญชัย อาจิณสมภาร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรรูปนัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๒๙}

สุธี สุทธิสมบุรณ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๐}

^{๒๖}มัลลิกา ต้นสอน, *การจัดการยุคใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์พอร์ตเน็ต จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๒๗}บรรจบ เนียมมณี, *หลักการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๑.

^{๒๘}พิทยา บวรวัฒนา, *การบริหารเชิงบูรณาการ*, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๒๙}ชาญชัย อาจิณสมภาร, *ศัพท์การบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๓๐}สุธี สุทธิสมบุรณ์, *หลักการบริหารเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

สมาน รั้งลโยกฤษณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๑}

เสนาะ ดิยาวี กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง^{๓๒}

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึงภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๓๓}

กิตติมา ปรีดีดิถก กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรรูปนัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๓๔}

ศจี อนันต์นพคุณ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๓๕}

ชาญชัย อาจิณสมภาร ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแบบของ โมลแมน (Moehlman) ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการทุกอย่างที่ต้องการทำให้ นโยบายและวิธีการมีประสิทธิภาพ^{๓๖}

^{๓๑}สมาน รั้งลโยกฤษณ์, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๓๒}เสนาะ ดิยาวี, *หลักการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๓๓}ธงชัย สันติวงษ์, *องค์กรและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๓๔}กิตติมา ปรีดีดิถก, *ทฤษฎีบริหารองค์กร*, (กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๔.

^{๓๕}ศจี อนันต์นพคุณ, *กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ*, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๓๖}ชาญชัย อาจิณสมภาร, *การบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๗.

ติน ปรัชญพฤทธิ ได้อธิบายว่า การบริหาร หมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจนั้น หมายถึง เกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติ^{๓๓}

เฮลลรีเกิล (Hellriegel) กล่าวว่า “Management” หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุ เป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๓๔}

เชพแมน (Chapman) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้ เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะนำ (Guiding) และการ กระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยั้งรวม ไปถึงการให้ กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๓๕}

คูนต์และไวฮริช (Koontz & Wehrich) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการ ออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคล ที่จะร่วมมือกัน ทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ ต้องการพอขยายความได้ ดังนี้^{๓๖}

๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการใน การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การควบคุมดูแล
๒. การจัดการทุกชนิดในองค์กร
๓. ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น
๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน พยายามสร้างสิ่งต่างๆ ให้สูงกว่ามาตรฐาน
๕. การจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตขึ้นมามีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

^{๓๓}ติน ปรัชญพฤทธิ, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^{๓๔}Don Hellriegel, **Management** (third edition, Addison : Wesley Publishing Company .lmc., 1982), p. 6.

^{๓๕}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc.,1995), p.3.

^{๓๖}Harold Koontz & Heinz Wehrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นระบบและกระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีการร่วมมือร่วมใจ ปราศจากการบังคับขู่เข็ญ การกระทำด้วยใจรักและปรารถนาดี โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน

๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร

การบริหารงานในทุกองค์การ ไม่ว่าจะขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐาน หรือองค์ประกอบ หรือทรัพยากรทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ ๔ M ดังที่ **จันทรานี สวงนาม** ได้กล่าวไว้ว่า^{๔๑}

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันทำงาน
๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุก ๆ ส่วนขององค์การ
๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ
๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์การของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาสู่กระบวนการของการบริหารงานในแต่ละองค์การ เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการจะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้ว คน Man นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุสิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์การ ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกอย่าง

๒.๑.๓ กระบวนการบริหาร

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวว่า หน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC^{๔๒}

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กรเป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

^{๔๑}จันทรานี สวงนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, หน้า ๒๘.

^{๔๒}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.), **พุทธวิธีในการบริหาร**, หน้า ๕.

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ กล่าวถึงหน้าที่ของผู้บริหารว่าประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ^๓

๑. การวางแผน (Planning) เกี่ยวข้องกับการเลือกภารกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objectives) และการปฏิบัติ (Actions) และพยายามทำให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องมีการตัดสินใจเลือกแผนการในอนาคตจากบรรดาข้อเลือกต่างๆ

๒. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างบทบาทของบุคคลเพื่อทำงานในองค์การ

๓. การจัดบุคคลเข้าทำงาน (Staffing) เกี่ยวข้องกับการบรรจุและธำรงรักษาบุคคลและตำแหน่งหน้าที่ภายในโครงสร้างองค์การ โดยกำหนดความต้องการแรงงาน และการสรรหา การคัดเลือก บรรจุ เลื่อนตำแหน่ง การประเมิน การวางแผนอาชีพ การกำหนดค่าตอบแทน

๔. การชักนำ (Leading) หมายถึงการมีอิทธิพลต่อบุคคลเพื่อให้เขาทำประโยชน์ต่อองค์การ และเป้าหมายของกลุ่มเป็นสิ่งที่ต้องทำเป็นหลักในการบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคลซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพต้องเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้วย

๕. การควบคุม (Controlling) คือการวัด และการแก้ไขการทำงานส่วนบุคคลแสดงองค์การเพื่อให้มั่นใจว่าเป็นไปตามแผน การควบคุมนี้เกี่ยวข้องกับการวัดผลการกระทำเปรียบเทียบกับเป้าหมายและแผน ซึ่งจะแสดงถึงการเบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่ปรากฏอยู่และช่วยแก้ไขปรับปรุง

เกริก (Gregg) ได้นำรายการของกระบวนการตามความเห็นของนักบริหารทั้งหลายที่ได้แยกไว้ถึง ๓๕ รายการแล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลกระบวนการบริหารใหม่ โดยแบ่งกระบวนการบริหารได้ ๖ ประการ คือ^๔

๑. การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการบริหารงาน

๒. การวางแผน (Planning) มีความสำคัญต่อการบริหารทุกประการ ถ้าขาดการวางแผนกิจกรรมนั้นจะไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

^๓ศิริวรรณ เสรีรัตน์, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒-๒๓.

^๔สุพจน์ พันธุ์เพชร, “การศึกษากระบวนการบริหารงานของผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด”, วิทยานิพนธ์ ศ.ม., (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๘๓-๘๓.

๓. การจัดองค์การ (Organizing) คือการทำให้เกิดความเป็นระเบียบในการปฏิบัติงาน การกำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่างๆ อย่างชัดเจน

๔. การติดต่อสื่อสาร (Communication) เป็นกระบวนการส่งข่าวสาร คำสั่ง คำอธิบาย จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยงานหนึ่งซึ่งจะต้องชัดเจนได้ ใจความก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๕. การใช้อิทธิพลกระตุ้นให้บุคลากรทำงาน (Influencing) ในหน่วยงานทุกชนิด จำเป็นต้องมีระบบควบคุมบังคับบัญชา เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยการปฏิบัติตามคำสั่งรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้ทำงานปฏิบัติอย่างเต็มที่

๖. การประสานงาน (Coordination) เป็นความร่วมมือระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือ หน่วยงานต่อหน่วยงาน มีการติดต่อสัมพันธ์กันช่วยเหลือกันในด้านบุคคล และทรัพยากรอื่นๆ

๗. การประเมินผล (Evaluation) คือ การตรวจสอบ การปฏิบัติงานทุกระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

วิโรจน์ สารรัตนะ ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหาร ว่าควรประกอบด้วย ๔ ประการ คือ^{๔๕}

๑. การวางแผน หมายถึง หน้าที่ทางการบริหารในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจ เลือกวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๒. การจัดองค์การ หมายถึง กำหนดอำนาจหน้าที่และตำแหน่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน

๓. การนำ หมายถึง ความพยายามทำให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุ จุดมุ่งหมายขององค์การ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๔. การควบคุม หมายถึง การมุ่งเน้นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ ประพฤติปฏิบัติในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานหรือจุดมุ่งหมาย มุ่งเน้นให้เกิดพฤติกรรมที่ พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง

ติน ปรัชญพฤทธิ์ ได้เสนอภารกิจสำคัญในการบริหารไว้ ๗ ประการ คือ^{๔๖}

๑. การวางแผน หมายถึง การกำหนด โครงการอย่างกว้างๆ ว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องลงมือ ปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิธีปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ก่อนลงมือ ปฏิบัติการ

^{๔๕}วิโรจน์ สารรัตนะ, การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา, หน้า ๑๑.

^{๔๖}ติน ปรัชญพฤทธิ์, หลักการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๒๔-๒๖.

๒. การจัดองค์การ หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงของการบริหาร โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจน พร้อมด้วยกำหนดลักษณะ และวิธีการติดต่อสัมพันธ์ตามลำดับชั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นลงไป

๓. การจัดคนเข้าทำงาน หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคลของหน่วยงานการบริหารบุคคลดังกล่าว รวมถึงแต่การแสวงหากำลังคนมาบรรจุ การแต่งตั้ง การฝึกอบรม และการพัฒนาบุคคล การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน และการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานให้ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ต่อไป

๔. การสั่งการ หมายถึง การอำนวยการหรือการวินิจฉัยสั่งการ หลังจากการได้วิเคราะห์ และพิจารณาโดยรอบคอบ รวมทั้งการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

๕. การประสานงาน หมายถึง การประสานงานหรือติดต่อ สัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่างๆ ในองค์การ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนหรือขัดแย้งกัน สามารถทำงานประสานความกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การ

๖. การรายงาน หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาหรือยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งบนและล่าง เพื่อทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะสะดวกแก่การประสานงานอื่นจะเป็นการสร้างใจอันดีร่วมกัน ตลอดจนเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวด้วย

๗. การงบประมาณ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร หรือการทำงบประมาณการเงินวางแผนหรือโครงการในการจ่ายเงิน การบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

พจนานุกรม ปัญจพรมผล กล่าวถึง กระบวนการการบริหารประกอบด้วย ๑๐ ประการ คือ^{๔๗}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดงานหรือวิธีการปฏิบัติงานไว้เป็นการล่วงหน้า โดยเกี่ยวกับการคาดการณ์ (Forecasting) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objective) การพัฒนากลยุทธ์ (Develop strategies) ในการวางแผน ซึ่งต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องต้องกันในการดำเนินงาน

๒. การจัดการ (Organizing) หมายถึง การพัฒนาระบบการทำงานเพื่อให้งานต่างๆ สามารถดำเนินไปโดยมีการประสานงานกันอย่างดี

^{๔๗}พจนานุกรม ปัญจพรมผล, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔-๗๒.

๓. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดหาบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้เหมาะสมตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ

๔. การตัดสินใจ (Decision) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการที่จะตัดสินใจแยกแยะและวิเคราะห์ออกมาให้ได้ว่าในการทำงานจะต้องมีการตัดสินใจในเรื่องใดบ้าง

๕. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การศึกษาวิธีการวินิจฉัยสั่งการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนจรรยาบรรณในการบริหารงานที่จะทำให้การทำงานประจำวันของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นไปด้วยดี

๖. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การร่วมมือประสานงาน เพื่อการดำเนินการเป็นไปด้วยดี และราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะทำการประสานงานดีขึ้น และดำเนินการแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น

๗. การร่วมมือประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานให้ผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่ายมีความเข้าใจในงาน เข้ามาร่วมทำงานกันอย่างพร้อมเพรียงกัน ข้อตกลงที่สำคัญยิ่งของการประสานงาน คือ ความร่วมมือ ซึ่งเป็นเรื่องของ “จิตใจ”

๘. การสื่อข้อความ (Communicating) หมายถึง การผ่านข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจ เพื่อที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ต้องการ

๙. การรายงานผล (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ (Public Relation) แจ้งให้ประชาชนทราบ ซึ่งโดยทั่วไปการรายงาน จะหมายถึง วิธีการของสถาบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชา/ผู้ร่วมงาน ความสำคัญของการรายงานนั้นจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นจริง

๑๐. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การงบประมาณ โดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ และการเงิน ตลอดจนการใช้จ่ายงบประมาณในการควบคุมงาน

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดขั้นตอนกระบวนการบริหารดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันตามสำนักการศึกษาและพัฒนาของแต่ละบุคคล แต่หัวใจสำคัญของหลักและกระบวนการบริหารก็คือ จะทำอะไรจึงจะทำให้การดำเนินงานขององค์การ สถาบัน หรือหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหารจะดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ที่ดีที่สุด

๒.๑.๔ ความหมายของการบริหารการศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา มีนักวิชาการได้เสนอความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้
ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ภาระหน้าที่ของ
 ผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกัน
 เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันก็ต้องจัดการนำองค์การให้
 สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุดด้วย^{๔๘}

ชุมพล รัตน์เลิศลบ ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ
 ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมใน
 ทุกๆ ด้าน เช่น ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม ค่านิยมหรือคุณธรรมรวมทั้งในด้านสังคม การเมือง
 และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคมโดยกระบวนการ
 ต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน^{๔๙}

ณัฐวัชร จันทโรธรงค์ ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง การที่
 บุคคลร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้พัฒนาในทุกด้าน
 โดยดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้^{๕๐}

กัลยา วิลาวรรณ ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษาหมายถึง ความพยายามที่จะ
 ดำเนินเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน
 และอาคารสถานที่ เป็นต้นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้เรียนที่มี
 คุณภาพในที่สุด^{๕๑}

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์ ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่
 ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมกันกระทำ เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดี

^{๔๘}ธงชัย สันติวงษ์, “องค์การและการบริหาร”, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๘), หน้า ๑๒๓.

^{๔๙}ชุมพล รัตน์เลิศลบ, “การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ของจังหวัดแพร่”, (ม.ป.ท. ๒๕๔๓), หน้า ๑๕.

^{๕๐}ณัฐวัชร จันทโรธรงค์, “ความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘.

^{๕๑}กัลยา วิลาวรรณ, “การปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. (บริหารการศึกษา) (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑.

ของสังคมในทุก ๆ ด้านโดยมีการใช้ทรัพยากรบริหาร คือ คน เงิน วัสดุและวิธีการให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๕๒}

ธนิตสวรรค์ จิตขวัญ ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกด้านเพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ และให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม^{๕๓}

พิสุทธิ์ จันทรเนตร กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มที่มุ่งมั่นพัฒนาสมาชิกของสังคมให้เจริญงอกงามโดยการนำเอาทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไปมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักการและวิธีการจัดการศึกษาดำเนินการให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพ^{๕๔}

กู๊ด (Good) ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การควบคุมและการจัดการด้านการบริหาร โรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการการเรียนการสอน งานธุรการ งานที่เกี่ยวกับตัวครู และนักเรียนตลอดจนบุคลากรอื่นๆ^{๕๕}

แคมป์เบล (Campbell) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง^{๕๖}

จากความหมายของการบริหารการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรม กล่าวคือ การดำเนินการทางการศึกษาของคนกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่าผู้บริหารการศึกษาและผู้ปฏิบัติการทางการศึกษากระทำกับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่านักเรียน นักศึกษา หรือผู้เรียน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญที่สุดในกิจกรรมการบริหารการศึกษา

^{๕๒}วรุณยุพา วิโนทพรชัย, “ศึกษาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

^{๕๓}ธนิตสวรรค์ จิตขวัญ, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”, **ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๗.

^{๕๔}พิสุทธิ์ จันทรเนตร, “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสกลนครจำแนกตามขนาดโรงเรียน”, **ปริญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

^{๕๕}Good, Center V, **Dictionary of Education**, (New York: McGraw-Hill. 1973), p. 14.

^{๕๖}Campbell, Ronald F. et al, **Introduction to Education Administration** 5th ed. Boston (1980), p. 22.

๒.๑.๕ กระบวนการบริหารการศึกษา

ในการบริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรต้องเลือกใช้กระบวนการบริหารทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงศิลป์ เพื่อให้การบริหารในหน่วยงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีนักวิชาการต่างๆ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ธนิศวร จิตขวัญ สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษา จะไปสู่ความสำเร็จนั้น คือจะเกี่ยวข้องกับเรื่องการวางแผน การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงานให้มีระบบเป็นไปตามแผนและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงจะสามารถ จัดการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายและมาตรฐานทางการศึกษา สามารถปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับสถานที่ พัฒนาค้นให้เจริญก้าวหน้าทันวิทยาการอย่างแท้จริง^{๕๗}

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง กล่าวถึง กระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญไว้ ๕ ประการ ดังนี้^{๕๘} การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม และการจัดบุคลากรลงสู่หน่วยงาน

กัลปัยกร มั่นถาวรวงศ์ สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ คล้ายคลึงกันผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องเลือกใช้ตามความจำเป็นและความเหมาะสมของสถานการณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง^{๕๙}

^{๕๗}ธนิศวร จิตขวัญ, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (ศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^{๕๘}ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ ๒). (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕) หน้า ๑๖-๑๗.

^{๕๙}กัลปัยกร มั่นถาวรวงศ์, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** (การบริหารการศึกษา) (คณะครุศาสตร์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕), หน้า ๒๖.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษา ได้กำหนดไว้ ๕ ขั้นตอนคือ การวางแผน (Planning) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) การกระตุ้น (Stimulating) การประสานงาน (Coordinating) และการประเมินผล (Evaluating)^{๖๐}

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหาร การบริหารที่ดีจะช่วยให้งานบริหารดำเนินไปอย่างราบรื่น มีระบบ ไม่สับสนและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะในการใช้กระบวนการบริหารทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการตัดสินใจนั้นมีความสำคัญมาก หากผู้บริหารตัดสินใจไม่ถูกต้อง การดำเนินการในขั้นต่อไปจะเกิดปัญหาและอุปสรรคตามมา ผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ กว้างไกลมีแนวคิดและข้อมูลครบถ้วนในการตัดสินใจและอาศัยกระบวนการบริหารเป็นหลักในการบริหารงาน

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

คำว่า “การบริหารสถานศึกษา” มีนักวิชาการทั้งของต่างชาติและชาวไทยเป็นจำนวนมาก ได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่คล้ายกัน ดังนี้

ฮอยและเซอร์ซีว (Hoy and Cecil) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียนเป็นการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ครู นักเรียน เพื่อให้ความร่วมมือและความร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงาน ในโรงเรียนให้บุคคลทั้ง ๓ กลุ่ม เห็นด้วยและดำเนินการตามข้อตกลงที่วางไว้และพึงยึดปฏิบัติโดยเคร่งครัด^{๖๑}

กิติมา ปรีดีติติก ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษา ตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียน นักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน^{๖๒}

^{๖๐}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^{๖๑}Hoy, Wayne K. & Cecil, Masker G. **Educational Administration Theory, Research, and Practice**, (New York : McGraw – Hill Inc, 1996), p. 170.

^{๖๒}กิติมา ปรีดีติติก, การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

อมรชัย ตันติเมธ กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม ตลอดจนคำนึงมาให้ตรงกับความต้องการของสังคม สามารถเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบ^{๖๓}

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรม หรือใช้กระบวนการต่าง ๆ โดยความร่วมมือของผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเริ่มจากการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การอำนวยการ การควบคุมและการจัดการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา สำหรับการมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา เป็นบริบทที่เกี่ยวกับการบริหารและจัดการด้านการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ดังนั้นจึงมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายของการบริหารงานสถานศึกษา หรือโรงเรียน ดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๒ ได้กำหนดการบริหารงานในสถานศึกษาไว้ ๔ กลุ่ม ดังนี้^{๖๔}

๑. การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย

- ๑) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- ๓) การวัดผล การประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
- ๔) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๕) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- ๖) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

^{๖๓}อมรชัย ตันติเมธ, การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๖๔}กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, หน้า ๓๓-๓๘.

- ๗) การนิเทศการศึกษา
- ๘) การแนะแนวการศึกษา
- ๙) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ๑๐) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- ๑๑) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- ๑๒) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

๒. การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย

- ๑) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
- ๒) การจัดสรรงบประมาณ
- ๓) การตรวจสอบ การติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน
- ๔) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
- ๕) การบริหารการเงิน
- ๖) การบริหารบัญชี
- ๗) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน

๓. การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย

- ๑) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
- ๒) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- ๓) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
- ๔) วินัยและการรักษาวินัย
- ๕) การออกจากราชการ

๔. การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย

- ๑) การดำเนินงานธุรการ
- ๒) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๓) งานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- ๔) การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- ๕) การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- ๖) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ๗) การส่งเสริมด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
- ๘) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

- ๘) การจัดทำสำมนักเรียน
- ๙) การรับนักเรียน
- ๑๐) การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย
- ๑๑) การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
- ๑๒) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- ๑๓) การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- ๑๔) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน
- ๑๕) งานบริหารสาธารณะ
- ๑๖) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

ดังที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ขอบข่ายของการบริหารงานในสถานศึกษามีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจทั้ง ๔ กลุ่มงาน แล้วนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านจำเป็นที่จะต้องนำขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบอยู่ทั้ง ๔ ด้าน มากำหนดเป็นกลยุทธ์ วิธีการ แผนงาน เทคนิค และขั้นตอนในการบริหารและการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และสุ่มรอบคอบอย่างเป็นรูปธรรม เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีแล้วก็อาจมีผลกระทบกระเทือนส่วนอื่น ๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ต้องยึดมั่นในกระบวนการบริหารการศึกษา ซึ่งมีอยู่หลายแนวคิด หลายทฤษฎี หลายเทคนิค และหลายแนวทางในการปฏิบัติที่ผู้บริหารต้องใช้สติปัญญา พิจารณาตามความเหมาะสม ซึ่งมีอย่างย่อ ๆ ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาเป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบไปด้วย ร่วมกันวางแผน (Plan) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) ร่วมกันตรวจสอบ (Check) และร่วมกันปรับปรุง (Action) โดยจะต้องมีการควบคุมคุณภาพ และตรวจสอบคุณภาพด้วย^{๖๕}

^{๖๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีนักปราชญ์นักการศึกษาและนักวิชาการ ได้แสดงทรรศนะหรือความคิดเห็นไว้ ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ ๓ ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยปาปณิกสูตร ดังนี้^{๖๖}

๑. จักขุมา หมายถึง มีปัญญา มองการไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่า สินค้าที่ไหนได้ราคาดี แล้วนำไปขายที่ไหนจะได้ราคาแพงในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คนคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๒. วิฐุโร หมายถึง การจัดธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชร ต้องดู ออกว่าเป็นเพชรแท้ หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัดคุณลักษณะที่ สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้น ๆ ใ้ที่ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมี เครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขาน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

สมบัติ บุญประเคน ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหารในยุคปฏิรูป การศึกษาไว้ว่า ต้องมีทั้ง ๖ ป สรุปได้ดังนี้^{๖๗}

๑. ปฏิรูป การทำงานของผู้บริหารแบบนี้จะเป็นนักคิด นักพัฒนา ปรับเปลี่ยนหน่วยงาน และพัฒนางานตลอดเวลา การดำเนินงานต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. ประชาธิปไตย เป็นการบริหารงานที่ผู้ได้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาจะต้องพบ กันครึ่งทาง หาแนวทางที่พึงประสงค์ให้ได้ ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจปัญหาที่ไม่มีทางออกให้ได้ ผู้บริหารจะต้องมีบุคลิกภาพ และการทำงานเป็นประชาธิปไตย

๓. ประสานเป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมาก ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานจะคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ รู้จักใช้ความสามารถ ของผู้ได้บังคับบัญชา ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้เกียรติและยกย่องอย่างสมศักดิ์ศรี

^{๖๖}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๕, Ph.D.), **พุทธวิธีในการบริหาร**, หน้า ๓๘-๓๙.

^{๖๗}สมบัติ บุญประเคน, "ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป", **วารสารครูขอนแก่น**. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๔๔) : หน้า ๒๐-๒๑.

๔. ประนีประนอม บุคลิกลักษณะของผู้บริหารแบบนี้ พยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้ง สิ่งใดที่พอยอมได้ก็จะยอม

๕. ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะมีบุคลิกที่ว่าจะทำอะไร จะพูดที่ไหนจะเป็นเรื่องสำคัญทุกเรื่อง มีความสามารถในการโน้มน้าวใจสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๖. ประชาสงเคราะห์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือ เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

สุพล วังสินธ์ ได้สรุปคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมีอาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า^{๒๔}

๑. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
๒. มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน
๓. มีจิตสำนึกในความมุ่งมั่น
๔. ใจกว้างเปิดโอกาสให้ครูมีเสรีภาพในการคิด
๕. ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา
๖. มีศักยภาพในการจัดการระบบบริหาร โรงเรียน โดยการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในโรงเรียน
๗. สร้างขวัญกำลังใจให้ครู มีกำลังใจที่จะเป็นครูดี ครูเก่ง ครูที่ปรึกษา (Mentor) บทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้
๑. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
๒. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
๓. เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. เป็นผู้ในการพัฒนาวิชาการ
๕. เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน
๖. เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

^{๒๔}สุพล วังสินธ์, “การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ. ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๓) : หน้า ๒๘-๓๐.

๗. เป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษา และเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
 ๘. เป็นผู้ดำเนินการบริหารคุณภาพ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือทำ และรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ
 ๙. เป็นผู้สร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
 ๑๐. เป็นผู้ดำเนินการจัดหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา** ได้อธิบาย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรา ๓๕ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ ดังนี้^{๖๕}

๑. ด้านวิชาการ

- ๑) มีความรู้ และเป็นผู้นำด้านวิชาการ
- ๒) มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
- ๓) สามารถใช้ความรู้ และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่
- ๔) มีวิสัยทัศน์
- ๕) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๖) ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- ๗) รอบรู้ทางด้านการศึกษา
- ๘) ความรับผิดชอบ
- ๙) แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- ๑๐) รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
- ๑๑) ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
- ๑๒) กำเนียงถึงมาตรฐานวิชาการ

๒. การบริหารงบประมาณ

- ๑) เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจการในหน่วยงาน
- ๒) มีความรู้ระบบงบประมาณ
- ๓) เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน

^{๖๕} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, “การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : หน้า ๒๓-๓๐.

- ๔) มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ๕) มีความระเอียดรอบคอบ
- ๖) มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- ๗) หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
- ๘) รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

๓. การบริหารงานบุคคล

- ๑) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
- ๒) เป็นแบบอย่างที่ดี
- ๓) มีมนุษยสัมพันธ์
- ๔) มีอารมณ์ขัน
- ๕) เป็นนักประชาธิปไตย
- ๖) ประนีประนอม
- ๗) อดทน อดกลั้น
- ๘) เป็นนักพูดที่ดี
- ๙) มีความสามารถในการประสานงาน
- ๑๐) มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
- ๑๑) กล้าตัดสินใจ
- ๑๒) มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร

๔. การบริหารทั่วไป

- ๑) เป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี
- ๒) เป็นผู้ที่ตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่ดี
- ๓) มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย
- ๔) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
- ๕) รู้จักมอบอำนาจ และความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
- ๖) มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ
- ๗) มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรค
- ๘) กำกับ ติดตาม และประเมินผล

เฉลิมชัย สมท่า ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้^{๑๐}

๑. ความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ มีอิทธิพลในตนเองสูงกว่าอิทธิพลอื่น ๆ ของบุคคลในกลุ่ม และสามารถชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานได้ คุณสมบัติด้านนี้ ประกอบด้วย ลักษณะต่าง ๆ คือ มีความร่าเริงแจ่มใสและอดทน สามารถตัดสินใจและชักจูงใจคน มีความรับผิดชอบ ฉลาดและไหวพริบดี มีความอดสาหะ วิริยะ มีความเสียสละ มีบุคลิกภาพดีและมีความเป็นประชาธิปไตย

๒. มีความรู้และประสบการณ์ (Knowledge and experience) เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวกับงานในอาชีพของผู้บริหาร โดยเฉพาะ เช่นมีความรู้ และประสบการณ์ มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของงาน และรู้เท่าทันเหตุการณ์

๓. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Human relationship) ผู้บริหารจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลทั้งนอกและในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งประกอบด้วย ลักษณะที่สำคัญ ๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง

๔. มีคุณธรรมสูง (Virtue) คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริหารให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดี และมีศีลธรรม มีสุขภาพดี (Healthy) คือ มีสุขภาพกาย (Physical health) และมีสุขภาพจิตดี (Mental health) สุขภาพจะเป็นเครื่องเสริมการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีคุณลักษณะเด่นด้านความเป็นผู้นำด้านต่าง ๆ เช่น ผู้นำด้านการจัดระบบ ด้านวิชาการ ด้านบริหารวิชาการ ด้านสังคมและชุมชน ด้านพัฒนาตนเอง เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการครองตน ครองคน และครองงาน พัฒนาตน พัฒนาคคน และพัฒนางานให้ทันเหตุการณ์และทันสมัย มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ เป็นประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่จะต้องสร้างให้มีขึ้นในตัวผู้บริหารสถานศึกษา เพราะธรรมชาติของโรงเรียนได้ จะต้องมีการนำไปปฏิบัติ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ในการนำหลักธรรมชาติไปใช้ในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเป็นหน้าที่โดยตรงที่จะน่านโยบายไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

^{๑๐}เฉลิมชัย สมท่า, “การบริหารโดยใช้หลักธรรมชาติของสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลขเขต๑”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๔๒.

๒.๒.๕ กลยุทธ์การนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช กล่าวถึง กลยุทธ์การนำนโยบายทางการศึกษาไปปฏิบัติไว้ดังนี้^{๓๐}

ก. ความสนใจเกี่ยวกับนโยบายการศึกษา นโยบายการศึกษาเป็นสาขาหนึ่งของนโยบายรัฐบาล นโยบายการศึกษาส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทนโยบายการจัดสรรทรัพยากรเสียใหม่ จากการสำรวจของมิตเชลล์ (Douglas E. Mitchell) พบว่าความสนใจเกี่ยวกับนโยบายการศึกษาเพิ่งจะเริ่มขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ (Boyan, ๑๙๘๘) ดังจะเห็นได้ว่างานวิจัยนโยบายที่พิมพ์เผยแพร่ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาทศวรรษที่ ๑๙๘๐ มาจนถึงปัจจุบัน สำหรับอาณาจักร (domain) ของความสนใจนโยบายการศึกษาระดับประเทศมักครอบคลุม ๔ เรื่อง คือ

๑. ความเสมอภาคทางการศึกษา (educational equity)
๒. การควบคุมดูแลโรงเรียน (school governance)
๓. การเรียนและการสอน (learning and teaching)
๔. เศรษฐศาสตร์การศึกษา (economics of education)

นอกจากนี้ เมื่อมีการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ อีกจำนวนหนึ่ง มิตเชลล์ ได้ข้อสรุปว่าความสนใจการศึกษานโยบาย (policy studies) ระดับรัฐเท่าที่เป็นอยู่ในสหรัฐอเมริกาพบว่า มีสาระครอบคลุมเนื้อหา นโยบายการศึกษา ๗ ประการคือ

๑. การจัดองค์กรและการบริหาร
๒. การเงินโรงเรียน
๓. การวัดและการประเมินผล
๔. หลักสูตรและแผนการเรียน
๕. การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร
๖. การพัฒนาสื่อและการเลือกสื่อ
๗. อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ข. ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ สำหรับความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติในปัจจุบันถือว่ายังมีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะเรายังมีผลงานการศึกษาวิจัยทางด้านนี้ไม่มากพอ แต่เท่าที่พอประมวลมาได้ดังนี้

^{๓๐}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นโยบายและการวางแผนการศึกษา หน่วยที่ ๑ - ๕, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒๑-๒๒๖.

๑. ผลงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายพรรคเพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติไปปฏิบัติพบว่า นโยบายพรรคเพื่อการรู้หนังสือของรัฐบาลที่นำไปปฏิบัติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ประสบผลสำเร็จได้ด้วยกลยุทธ์ต่อไปนี้

๑) กลยุทธ์การเผยแพร่ข่าวสารนโยบาย นโยบายพรรคเพื่อการรู้หนังสือเป็นนโยบายที่รัฐบาลได้ทุ่มโฆษณาประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง โดยอาศัยสื่อวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงในสังกัดกองทัพที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางและท้องถิ่น ต่างก็ร่วมมือกับรัฐบาลในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการดำเนินนโยบายการรู้หนังสือสื่อประเภทหนังสือ แผ่นปลิว แผ่นพับต่างๆ ก็ได้รับการนำมาใช้มาก ยิ่งไปกว่านั้น สื่อที่เข้าถึงประชาชนและกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดคือ สื่อประเภทศิลปินพื้นบ้าน เช่น ลิเก หนังตะลุง หมอลำ ฯลฯ ก็ได้รับการนำมาเพื่อประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์นโยบายในทุกพื้นที่ที่สำคัญอีกสื่อหนึ่งที่เข้าถึงตัวกลุ่มเป้าหมายมากที่สุดเช่นเดียวกันคือ การประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์นโยบายมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจให้ทั่วถึงกับผู้เกี่ยวข้องช่วยจูงใจบุคคลและหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบให้เห็นความสำคัญ และมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

๒) กลยุทธ์การใช้ความสนับสนุนจากผู้นำและผู้มีอำนาจ การสนับสนุนจากผู้มีอำนาจเป็นกลยุทธ์สำคัญอย่างยิ่งดังที่เคยกล่าวถึงแล้ว สำหรับการนำนโยบายพรรคเพื่อการรู้หนังสือแห่งชาติไปปฏิบัติ ได้รับความสนับสนุนอย่างยิ่งจากผู้มีอำนาจในส่วนกลางคือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี (พลเอกเปรม ติณสูลานนท์) จะแสดงตนเป็นผู้นำคนสำคัญในผลักดันการนำนโยบายไปปฏิบัติ กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีจะเข้าร่วมในฐานะประธานการประชุมสัมมนาระดับชาติทุกครั้ง มีการเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดประชุมชี้แจงให้เข้าใจนโยบาย และสั่งการให้ดูแลเอาใจใส่นโยบายเป็นระยะๆ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้มอบรางวัลแก่บุคคลและองค์การสนับสนุนนโยบาย มอบรางวัลผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีผลงานพรรคดีเด่น ส่วนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายชวน หลีกภัย) ได้ให้ความสำคัญกับนโยบายนี้เพราะเห็นว่านโยบายนี้เป็นนโยบายแก้ปัญหาสำคัญของชาติ สำหรับผู้นำในระดับภูมิภาค นโยบายนี้ได้รับความสนับสนุนและร่วมมืออย่างมากจากฝ่ายปกครองโดยเฉพาะ ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ นอกจากนั้นผู้นำคนสำคัญในท้องถิ่นอื่นๆ เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้บริหาร

โรงเรียน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ฯลฯ ยังให้ความสำคัญสนับสนุนและร่วมมือค่อนข้างมาก

จะเห็นว่า กลยุทธ์การใช้ความสนับสนุนจากผู้นำและผู้มีอำนาจ คือ สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เห็นนโยบายที่นำไปปฏิบัติประสบผลสำเร็จ เพราะผู้มีอำนาจสามารถใช้อำนาจสั่งการตามกฎหมาย เพื่อให้มีและใช้บุคคล เครื่องมืองบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกมาสนับสนุนโครงการหรือแผนงาน ในขณะที่ผู้นำในระดับต่างๆ มีอิทธิพลจูงใจให้บุคคลอื่นๆ เห็นความสำคัญของนโยบายและพร้อมให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้เห็นนโยบายบรรลุผลสำเร็จสำหรับในสังคมไทย ความสนับสนุนจากผู้มีอำนาจและกลุ่มผู้นำเป็นผลมาจากการให้เกิดภัยข้อยกจากกลุ่มผู้รับผิดชอบที่นำนโยบายไปปฏิบัติเชิญให้เข้าร่วมโครงการในฐานะประธานคณะกรรมการ กรรมการที่ปรึกษา ประธานกรรมการหรือคณะทำงาน หรือร่วมเป็นคณะกรรมการระดับต่างๆ ตามฐานะตำแหน่งและระดับสังคม โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวนำความสัมพันธ์ของสายงาน

๓) กลยุทธ์การจัดองค์การบริหารและประสานงานที่บูรณาการลดหลั่นกันตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับหมู่บ้าน โครงสร้างองค์การรูปแบบนี้มีลักษณะเด่นด้านความคล่องตัวในการประสานนโยบายกับการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกระดับ มีความคล่องตัวด้านการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารสามารถนำปัญหาอุปสรรคในระดับปฏิบัติส่งถึงระดับนโยบายได้รวดเร็ว ช่วยให้ฝ่ายนโยบายปรับแผนให้รับสถานการณ์ของปัญหาได้ทันเวลา ลักษณะสำคัญของโครงสร้างองค์การที่นำมาใช้จะต้องมีความยืดหยุ่นสูง เป็นองค์การเฉพาะกิจที่อาศัยการสื่อสารสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการนำแบบเป็นทางการ ผู้นำจากองค์การเอกชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งผู้นำของสถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น ผู้นำศาสนา ประมุขนิกาย ฯลฯ ร่วมเป็นกรรมการในกลไกของโครงสร้างองค์การบริหารและประสานงานแต่ละระดับ

๔) กลยุทธ์การประชุมอบรมหรือการสัมมนาปัญหา การประชุมอบรมมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจและเพื่อจูงใจบุคคลและหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบให้เข้าใจเหตุผลและความสำคัญของนโยบาย และแสวงหาแนวทางนำนโยบายไปปฏิบัติให้สำเร็จร่วมกัน หรือผู้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติระดับนำจะเป็นการขยายความรู้ ความคิด มีการแลกเปลี่ยนความเห็นต่อนโยบายการประชุมอภิปรายหรือการสัมมนาในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะเปิดโอกาสให้บุคคลสำคัญที่รับผิดชอบนโยบายได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การพบปะพูดคุยเพื่อให้คำปรึกษาระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้รับผิดชอบนโยบาย จะช่วยสร้างความเข้าใจและหาทางช่วยเหลือหากพบว่ามีปัญหา

๕) กลยุทธ์การใช้เอกสารคู่มือปฏิบัติงาน มีการจัดทำคู่มือสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานแจกจ่ายแก่บุคลากรที่รับผิดชอบนโยบาย จัดประชุมชี้แจงแนวการปฏิบัติแก่ผู้บริหาร

และผู้ปฏิบัติให้เข้าใจกระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติร่วมกัน ทำความเข้าใจและคลี่คลาย ปัญหาแนวปฏิบัติหรือข้อขัดข้องต่างๆ ในการใช้เอกสารคู่มือให้เข้าใจตรงกัน

๖) กลยุทธ์การคัดเลือกผู้นำคนสำคัญ ผู้นำคนสำคัญที่รับผิดชอบงานบริหารควร ได้รับการคัดเลือกจากผู้ที่มิภาวะผู้นำสูง มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม มีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายที่นำไปปฏิบัติ เคยมีประสบการณ์ความสำเร็จจากการเป็นผู้บริหาร โครงการอื่นมาแล้ว

๗) กลยุทธ์ในการออกตรวจเยี่ยมผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้บริหารโครงการควรมี แผนการตรวจเยี่ยมผู้ปฏิบัติงานตลอดเวลาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการตรวจเยี่ยม การตรวจเยี่ยมเป็นกลยุทธ์ในการเสริมกำลังใจผู้ปฏิบัติงาน การตรวจเยี่ยมช่วยให้ ผู้บริหารทราบปัญหาการปฏิบัติในภาคสนาม การตรวจเยี่ยมเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาจะช่วย คลี่คลายปัญหาข้อขัดข้องแก่ผู้ปฏิบัติงาน

๘) กลยุทธ์การตรวจสอบ ควบคุม กำกับดูแล และประเมินผลมีการวางระบบการ ตรวจสอบควบคุม กำกับ ควบคุมและประเมินผลไว้ชัดเจนตั้งแต่เริ่มลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบ ควบคุมและการกำกับดูแลและการประเมินผลบางระดับ อาจมอบหมายให้อยู่ในความรับผิดชอบ ของผู้บริหารโครงการแต่ละระดับโดยให้มีการรายงานผลการปฏิบัติเป็นระยะ นำผลการประเมินแต่ละระยะมาปรับปรุงแนวปฏิบัติ และหาทางเสนอแนะการแก้ปัญหาจากกลไกขององค์การ ในระดับ ที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการทำงาน การประเมินผลแบบลึกลงไปเป็นหน้าที่ของ องค์การหรือทีมงานอิสระ เช่น ทีมนักวิจัยประเมินผลนโยบายจากมหาวิทยาลัย

๙) กลยุทธ์การให้รางวัลและสิ่งตอบแทน การให้รางวัลและสิ่งตอบแทนเป็นการ ให้สิ่งเสริมแรงทางบวกแก่ผู้ปฏิบัติงาน การให้สิ่งเสริมแรงสามารถกระทำได้หลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของผู้รับและผู้ให้ เช่น ให้ของที่ระลึก ให้ประกาศเกียรติคุณ ยกย่องให้เป็นบุคคล ดีเด่น ให้คำชมเชย มอบโล่เกียรติยศ หรืออาจเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติที่มีผลงานดีเด่น เพื่อส่งเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานให้แก่นโยบาย

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์การนำนโยบายการศึกษาไปปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายที่มีเนื้อหา ทางด้านความเสมอภาคทางการศึกษา ควรดำเนินการด้วยกลยุทธ์ ๕ ประการคือ ๑) เผยแพร่ข่าวสาร นโยบายให้เข้าใจกว้างขวางและต่อเนื่อง ๒) ใช้ความสนับสนุนจากผู้นำและผู้มีอำนาจ ๓) จัดองค์การบริหารและประสานงานที่บูรณาการลดหลั่นกันลงอย่างเหมาะสมทุกระดับเพื่อ รับผิดชอบนำนโยบายไปปฏิบัติ ๔) ประชุมอบรมหรือสัมมนาปัญหานโยบายเป็นระยะสม่ำเสมอ ๕) แจกจ่ายเอกสารแนวปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ๖) คัดเลือกผู้นำคนสำคัญที่มีคุณลักษณะเป็น

นักประชาธิปไตยที่มีภาวะผู้นำสูง ๗) ออกตรวจเยี่ยมผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่สม่ำเสมอ ๘) ตรวจสอบควบคุมกำกับดูแลและประเมินผลเป็นระบบ ๙) ให้รางวัลและสิ่งตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น

๒. ผลการวิจัยเรื่องแผนการสนับสนุน โรงเรียนผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยศึกษาความต่อเนื่องของกิจกรรมของ เบอร์แมน และคณะ พบกลยุทธ์ ๒ ประการ ที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอและดำเนินต่อไป แม้ว่ารัฐบาลกลางจะสิ้นสุดการให้ความสนับสนุนทางการเงินแล้วคือ

๑) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการตัดสินใจและการปรับแนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอนร่วมกัน การมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการตัดสินใจและการปรับแนวการสอนร่วมกันทำให้ครูรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่ร่วมกันทำ ครูจะช่วยกันเลือกวิธีการที่กำหนดไว้ในโครงการมาปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน แนวทางการทำงานแบบมีส่วนร่วมคือ การประชุมปรึกษาหารือและอาศัยทรัพยากรจากท้องถิ่น

๒) กลยุทธ์การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารคือ กลยุทธ์สำคัญยิ่งที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนและการทำงานอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนของฝ่ายบริหารที่เป็นประโยชน์ต่อครูคือ การฝึกอบรม การอำนวยความสะดวกให้ครูในการจัดประชุม ช่วยเหลือครูด้านการเชิญที่ปรึกษาจากข้างนอกมาให้คำแนะนำ เข้าไปเยี่ยมและสังเกตการณ์ทำงานของครู และให้ความช่วยเหลือครูในด้านอื่นๆ

กล่าวโดยสรุป การนำนโยบายในระดับห้องเรียนไปปฏิบัติ เพื่อให้ครูมีแรงจูงใจที่จะนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง กลยุทธ์สำคัญที่ควรเลือกนำมาใช้คือ การให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และดำเนินการและผู้บริหารให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล

คำว่า “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) เป็นแนวทางการบริหารที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในการวิชาการปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย คำว่า ธรรมาภิบาล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กล่าวถึงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ ที่เรียกว่าแนวคิดของ good governance ว่า “บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” ให้ความหมายของ good governance ว่าหมายถึงกติกากฎเกณฑ์การบริหารการปกครองที่ดีเหมาะสมและเป็นธรรมที่ใช้ในการธำรงรักษาสังคมบ้านเมืองและสังคมอันหมายถึงการจัดการบริหารทรัพยากรและสังคมที่ดีในทุกๆด้านและทุกระดับรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรีส่วนราชการ

องค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ^{๒๒} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้อธิบายว่า ธรรมภิบาลเป็นศัพท์ ที่สร้างขึ้นจากคำว่า “ธรรม” ซึ่งแปลว่า ความดี หรือคุณงามความดี ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา ปกครอง เมื่อรวมกันก็กลายเป็น “ธรรมภิบาล” ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า Good Governance และยังมีคำศัพท์ต่าง ๆ ที่สื่อความในลักษณะเดียวกับธรรมภิบาล เช่น ธรรมรัฐ สุประศาสนการ ประชาธิปไตย การปกครองที่ดี การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ธรรมราชรัฐ การกำกับดูแลที่ดี รัฐบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี บริษัทภิบาล รวมทั้งคำศัพท์อื่น ๆ อีก เช่น เอกชนนิยมใช้ “หลักการบริหารจัดการที่ดี” เป็นต้น^{๒๓}

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล) ได้กล่าวไว้ว่า^{๒๔} หลักธรรมภิบาลนี้สังเคราะห์เข้าในหลักปฏิบัติที่ดีที่ชอบ คือที่ถูกต้อง ที่เหมาะสม ที่บริสุทธิ์ และที่ยุติธรรม สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารทุกระดับ

“ถูกต้อง” หมายถึง เป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ ตามทำนองคลองธรรม ไม่คิดคิดผิดธรรม ไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมืองและระเบียบกฎข้อบังคับโดยชอบ

“เหมาะสม” หมายถึง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนาความดีความชอบ ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น

“ยุติธรรม” หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยปราศจากอคติ คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก หรือมีอารมณ์สิ่งจูงใจ ๒) โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ พยาบาท หรือเกลียดชัง ๓) โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริง หรือหุนหา ๔) ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอำนาจหรืออิทธิพลต่าง ๆ

ธีรยุทธ บุญมี ได้นำแนวทางของทั้ง ๓ กลุ่มมาผสมผสานและเสนอแนวคิดไว้ว่า^{๒๕} ให้ทุกกลุ่มปฏิรูปตนเอง ให้มีการปฏิรูป ๔ ระบบ คือ การปฏิรูปภาคราชการ การปฏิรูปภาคธุรกิจ เอกชน การปฏิรูปสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิรูปกฎหมาย รูปแบบของธรรมภิบาลจะเป็นการยกระดับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมมือกันของฝ่ายต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐ ธุรกิจ

^{๒๒} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ, (กรุงเทพมหานคร: กองกลางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๔), หน้า ๓

^{๒๓} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “ธรรมภิบาลกับการปฏิรูปเศรษฐกิจชาติ”, ประชาธิปไตย, (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๔๑): หน้า ๒.

^{๒๔} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), หลักธรรมภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

^{๒๕} ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู้ภัยประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

เอกชน และสังคม แนวความคิดนี้เป็นเสมือน “ธรรมาภิบาลแห่งชาติ” ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงในแง่ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รูปแบบภารกิจของรัฐธรรมนูญแห่งชาติ วิกฤตเศรษฐกิจของไทยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์กู้ชาติจากหายนะ ได้แก่ การเพิ่มทุนทางการเมืองการเพิ่มทุนทางสังคมให้กับประเทศ และการเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปตนเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นการกล่าวถึงวิฤตทัศน์ โกสินทร์ครั้งที่ ๒ ที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทนล้มเหลว และเสนอประชาธิปไตยแบบตรวจสอบขึ้นมาแทนที่เพื่อสร้างทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ล้มละลาย

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้กล่าวว่า^{๖๖} ลักษณะของธรรมาภิบาลตามแนวความคิดสากล เป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการและสาระของธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปฏิรูปการเมืองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย รากฐานของธรรมาภิบาล ได้แก่ ธรรมาภิบาลเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรนิติบัญญัติ การปรับโครงสร้างระบบราชการ การปรับโครงสร้างองค์กรอิสระ และธรรมาภิบาลเชิงกระบวนการ ได้แก่ การร่วมรับรู้ในการจัดการ สิทธิในการร่วมให้ข้อมูลและความคิดเห็น สิทธิในการร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมรับรู้ สิทธิในการร่วมตรวจสอบความขัดแย้งระหว่างธรรมาภิบาลสากลกับวัฒนธรรมการเมืองไทย ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาของวัฒนธรรมกับธรรมาภิบาลเดิมและความพยายามสร้างธรรมาภิบาลพุทธ เพื่อผสมผสานกับธรรมาภิบาลไทยเดิม

ประเวศ วะสี กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมเพื่อปรับให้เกิดความเข้มแข็ง ถูกต้อง เป็นธรรมในทุกส่วนของสังคมเพื่อนำไปสู่รัฐธรรมนูญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้เสนอแนวทางการปฏิรูป ๗ เรื่องหลักในสังคมไทย คือ การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจมหภาคและการเงิน ปฏิรูประบบรัฐทั้งระบบการเมืองและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม การปฏิรูปกฎหมาย^{๖๗}

แนวความคิด “Governance” ได้มีการศึกษากว้างขวางขึ้น และคำนี้ก็ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการ และองค์การเครือข่ายของธนาคารโลก โดยในระยะแรกๆ ธนาคารโลกกำหนดความหมายตามกรอบความคิดของการดำเนินงานที่เกี่ยวกับขอบเขตของธนาคารโลก ว่าด้วย

^{๖๖}บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐.

^{๖๗}ประเวศ วะสี, การปฏิรูปการศึกษาขกเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๕.

Governance and Development ดังนั้น คำว่า Governance จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง “การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหารทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา” ในระยะเริ่มแรกนั้นธนาคารโลกได้พยายามอธิบายความหมายของ Governance ว่าครอบคลุมถึงความหมาย ๓ ลักษณะ คือ^{๗๘}

๑. โครงสร้างและรูปแบบของระบอบการเมือง (Political Regime)
๒. กระบวนการ และขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในการเมืองใช้ในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ
๓. ชีตความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๑ ความหมายของธรรมาภิบาล

มีหน่วยงานและนักวิชาการเป็นจำนวนมาก ได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความไว้ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งมีดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ให้ความหมายของคำว่า^{๗๙} “ธรรมาภิบาล” หมายถึง “การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติที่หากจะมีมาในอนาคตเพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรมความโปร่งใสและมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน”

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อธิบายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การจัดการบริหารประเทศที่ดีในทุก ๆ ด้านและทุก ๆ ระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการองค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Private Sector Organizations) องค์กรของเอกชน

^{๗๘}เอเจอร์ แซม, ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๑.

^{๗๙}สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ, หน้า ๑๓-๑๔.

ชมรมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคลภาคเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น^{๕๐}

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา กล่าวถึง “ธรรมาภิบาล” (good governance) ว่า คือการบริหารจัดการที่ดีในองค์กรซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยประกันว่าผู้บริหารได้ดำเนินการบริหารด้วยความรับผิดชอบและนำไปสู่เป้าหมายความสำเร็จขององค์กร^{๕๑}

สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธรรมาภิบาล” good governance ว่าหมายถึง ระบบในการบริหารและการจัดการที่ดีมากกว่าจะหมายถึง การสร้างรัฐที่ديمอคราซีอย่างเต็มที่เข้าไว้ด้วยกัน^{๕๒}

วรภัทร โทษนะเกษม อธิบายว่า Good Governance หมายถึง การกำกับดูแลที่ดีหรือหมายถึง การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเอง โดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร โดยหัวใจสำคัญของ Good Governance คือ ความโปร่งใส (Transparency) ความยุติธรรม (Fairness) และความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ (Accountability)^{๕๓}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้ให้ความหมายของคำว่า “ธรรมาภิบาล” ไว้ว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ วิธีการ และเครื่องมือซึ่งจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนทั้งในส่วนที่เป็นการดำเนินการ ในฐานะของปัจเจกบุคคล และที่เป็นการดำเนินการในลักษณะที่เป็นสถาบัน รวมถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการปกครอง และการบริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา และความเจริญของชาติ^{๕๔}

นฤมล ทับจุมพล กล่าวว่า Good governance คือ ระบบการปกครองที่ดีเพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งมีการควบคุมการใช้อำนาจ ให้เกิดความโปร่งใสและเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งหากในมิติเชิงประวัติศาสตร์แล้ว Good governance มีความหมายเชิงกระบวนการ (Process) ของสังคมที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่

^{๕๐}สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปธุรกิจชาติ, หน้า ๔.

^{๕๑}สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, เอกสารประกอบการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^{๕๒}สถาบันวิจัยยุทธศาสตร์, ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานมูลนิธิภูมิวิถียุทธศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๒.

^{๕๓}วรภัทร โทษนะเกษม, "การสร้าง Good Governance ในองค์กร", วารสาร กสท. ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๒, (สิงหาคม ๒๕๔๗) : หน้า ๗.

^{๕๔}ไชยวัฒน์ คำชู, “ธรรมาภิบาลในองค์กร”, วารสารวงการครู ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๒, (ตุลาคม ๒๕๔๒): ๑๐.

เป้าหมายมากกว่า เป็นแนวคิดใหม่หรือระบบที่มีแบบแผน หลักเกณฑ์ หรือองค์ประกอบที่อธิบายกัน^{๕๕}

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์ ได้กล่าวว่า ธรรมชาติของ ธรรมาภิบาล หมายถึง การแสดงถึงนัยของความ เป็นธรรมทั้งในเชิง ของความคิดและการกระทำของคนที่สามารถสื่อถึงกันและเข้าใจกันได้ ภายใต้ การปฏิบัติและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ความร่วมมือ ความเสมอภาค รับผิดชอบ โปร่งใส ถูกต้อง ชอบธรรม ยุติธรรม คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ความเจริญ พัฒนาที่ยั่งยืนของครอบครัว กลุ่ม ชุมชน องค์กร หน่วยธุรกิจ สถาบันรัฐและเอกชน จนถึงระดับสังคมโดยรวม^{๕๖}

ธีรยุทธ บุญมี ได้ให้ความหมายไว้ว่า “Good Governance” หมายความว่า ความคิดธรรม รัฐ เป็นการมอบอำนาจการเมือง การปกครองแบบใหม่ที่แข็งที่ตายแล้ว แต่ให้มีปฏิสัมพันธ์กับ ภาคประชาชน และให้มีลักษณะแยกย่อยมากขึ้น แนวคิดของธรรมรัฐ คือ การเป็นหุ้นส่วนกัน ใน การปกครองและบริหารประเทศโดยรัฐ ประชาชน เอกชน ซึ่งกระบวนการอันนี้จะก่อให้เกิดความ เป็นธรรม ความโปร่งใส ความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนดี^{๕๗}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำนิยามของคำว่าธรรมาภิบาลว่า หมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและ สังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาค ประชาชนซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ เป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยา ภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและ กระแสโลกยุคปัจจุบัน^{๕๘}

^{๕๕} นฤมล ทับจุมพล, “แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ”, เอกสารประกอบการประชุม ทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๑) : หน้า ๓.

^{๕๖} สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, “หลักปกครองที่ดีกับสภาวะแวดล้อมของระบบควบคุมภายใน”, วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๔๔, ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๔๗) : หน้า ๕๑-๕๒.

^{๕๗} ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์สู่หายนะประเทศไทย, หน้า ๒.

^{๕๘} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๒), หน้า ๒๖.

สุทธิพร บุญส่ง ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่า หมายถึงการจัดการบริหารประเทศที่ดี ทุก ๆ ด้านและทุกระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์กรเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคล ภาคเอกชนและภาคประชาชน มีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ^{๔๕}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ ให้คำนิยามว่า ธรรมาภิบาล ทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมายมีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน^{๔๖}

ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ ได้ให้ความหมายว่า ธรรมรัฐ (Good governance) คือใช้หลักนิติธรรม ใช้หลักกฎหมาย ใช้หลักคุณธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งถ้าใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน คนพิการก็จะขาดโอกาสจึงต้องมีหลักคุณธรรม^{๔๗}

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช ได้ให้ความหมายหลักธรรมาภิบาล หรือการจัดการที่ดี โดยหลักสากลจะประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้^{๔๘}

๑. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะชน หมายถึง การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
๒. ความโปร่งใส หมายถึง สาธารณะชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้
๓. ความมั่นใจ หมายถึง การมีหลักการที่แน่นอน เป็นธรรมที่ทำให้สาธารณะชนมั่นใจ
๔. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการในด้านกิจการของรัฐ

^{๔๕} สุทธิพร บุญส่ง, *คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ทริปเปิ้ลกรุ๊ป, ๒๕๕๐), หน้า ๓๗.

^{๔๖} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

^{๔๗} ชัยสิทธิ์ เถลิงมีประเสริฐ, *จตุรงค์ บุญยรัตนสุคนธ์, พระมหาจตุรบุญ ภิวิโต, เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม ผลการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑, (เล่มที่ ๓), (กรุงเทพมหานคร : ฟาอภัย จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๗๖.*

^{๔๘} ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, *ศ.ดร., ธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม*, (กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

ปัญหา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี้ ภูตระกูล ได้เขียนหนังสือเรื่องธรรมาภิบาลกับสังคมไทย มีใจความตอนหนึ่งว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ^{๕๓}

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง หลักการ หรือแนวทางการบริหารจัดการกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี ด้วยการดูแลผลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ของกันและกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชนทั่วไป ที่ก่อให้เกิดระบบและการใช้กฎหมายที่ยุติธรรม มีความถูกต้อง มีความรับผิดชอบ ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สุจริต โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ใช้แนวทางประชาธิปไตยและเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งเมื่อนำไปใช้แล้วจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็ง และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๒.๓.๒ ความสำคัญของธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล เป็นระบบการบริหารที่เน้นเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรภาครัฐและเอกชน จึงมีความสำคัญ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อองค์กร ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติ รวมทั้งการเมืองในทุกระดับด้วย หน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของธรรมาภิบาล ไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้รวม ๕ ยุทธศาสตร์ ซึ่งธรรมาภิบาลอยู่ในยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ คือ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน^{๕๔}

^{๕๓}ปัญหา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี้ ภูตระกูล, **ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๕๔}สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๕.

บุษบง ชัยเจริญวรรณ และบุญมี ลี ได้กล่าวว่า องค์การสหประชาชาติ (United Nations หรือ UN) ให้ความสำคัญกับ(good governance) เพราะเป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส ธรรมนูญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกันและมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้^{๕๕}

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล) กล่าวว่า “หลักธรรมาภิบาล” เป็นหลักธรรมคือหลักปฏิบัติใช้ประกอบการบริหารงานแบบบูรณาการทุกประเภทและทุกระดับของหัวหน้าฝ่ายบริหารที่ชื่อว่า Chief Executive Officer (CEO) ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง คือ ให้ได้ประสิทธิผลของงานและให้ได้รับความพึงพอใจของประชาชนทุกฝ่าย^{๕๖}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้กล่าวถึง ธรรมาภิบาลที่ช่วยให้เราละบลักษณะ และปรับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นการจัดการบริหาร และการปกครองที่ไม่มีคุณภาพได้อย่างทันท่วงที เช่น^{๕๗}

- ๑) ความล้มเหลวในเรื่องส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- ๒) ความล้มเหลวของกรอบกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรม
- ๓) มีการออกกฎหมาย หรือระเบียบมากเกินไป
- ๔) การตัดสินใจที่ขาดความโปร่งใส
- ๕) ขาดกฎกติกา มารยาท และการดำเนินนโยบายปราศจากพิจารณาที่ชัดเจนเป็นต้น

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวว่า การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ^{๕๘}

ยุทธ วรรณธรร กล่าวว่า ประโยชน์และความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาลจะช่วยลดการฉ้อราษฎร์บังหลวง และส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต^{๕๙}

ประพัฒน์ โพธิ์วรรณ กล่าวว่า ปัจจุบันแนวคิดธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาหรือแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ต่างมีความต้องการธรรมาภิบาลเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้หลักธรรมาภิบาลกลายเป็นมาตรฐานสากลที่บังคับถึง

^{๕๕}บุษบง ชัยเจริญวรรณ และบุญมี ลี, รายงานการวิจัยเรื่องตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สภาคณาจารย์, ๒๕๕๔), หน้า ๘.

^{๕๖}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), หลักธรรมาภิบาล, หน้า ๓๖.

^{๕๗}ไชยวัฒน์ คำชู, ธรรมาภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : นัสน, ๒๕๕๕), หน้า ๓๘.

^{๕๘}บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๖), หน้า ๓๐.

^{๕๙}ยุทธ วรรณธรร, การบริหารกับธรรมาภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

ระดับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองหากสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้น ได้ย่อมหมายถึงการได้รับการยอมรับ และเชื่อถือระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น^{๑๑๑}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วน ตำบล (อบต.) การปกครองส่วนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นการบริหารการปกครองในระดับล่างที่สุด จึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ของหลักธรรมาภิบาล จึงได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้เป็นครั้งแรก ที่ อบต.ชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมี ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพ และหลักประสิทธิผล หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักคุณธรรม^{๑๑๒}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ กล่าวว่า ธรรมาภิบาลจะช่วยทำให้ระบบบริหารของรัฐมีความ ยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ^{๑๑๓}

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ ว่า รัฐบาลได้ กำหนดให้ใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นยุทธศาสตร์ ๑ ใน ๓ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ และถือว่าหลักธรรมาภิบาลเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่นไปสู่ เป้าหมายโดยกำหนดให้สร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม^{๑๑๔}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับ หลักธรรมาภิบาลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้รวม ๕ ยุทธศาสตร์ ซึ่งธรรมาภิบาลอยู่ใน ยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ คือ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้าง ความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน^{๑๑๕}

^{๑๑๑} ประพัฒน์ โปธิวรคุณ, หลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่งเสริมการปฏิรูป การศึกษา, (นครปฐม : สถาบันผู้บริหารสถานศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๕.

^{๑๑๒} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, หน้า ๓๕-๔๑.

^{๑๑๓} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, หน้า ๒-๓.

^{๑๑๔} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๑๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔*, หน้า ๒๕.

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ กล่าวไว้ว่า ธรรมนูญสากลกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประเทศไทยเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีหลักธรรมนูญในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้มีการบัญญัติธรรมนูญไว้ในหลายประเด็น และหลายมาตรา เช่น ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ ความมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น^{๑๕}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ กล่าวว่า หลักธรรมนูญในสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการของการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความสำคัญและคุณค่าของหลักธรรมนูญ จึงมีการนำหลักธรรมนูญมาปฏิบัติในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยของรัฐไว้ ๕ หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า^{๑๖}

จากที่ได้กล่าวมาข้อมแสดงให้เป็นอย่างชัดเจนว่า ธรรมนูญ มีความสำคัญ มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์มากในการบริหารจัดการในทุกองค์กร ให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของประชาชนที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบได้ เป็นวิธีการป้องกันไว้ก่อนด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้การบริหารเป็นที่ยอมรับของประชาชน และเป็นการลดการทุจริต ความขัดแย้ง และลดหรือแก้ปัญหาที่เรื้อรังขององค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๓ องค์ประกอบของธรรมนูญ

ธรรมนูญ เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีมีประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชน สังคม และประเทศเป็นอย่างมาก หน่วยงานและนักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมนูญไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมนูญที่เสนอโดย United Nations Development Programme (UNDP) มี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่^{๑๗}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านสถาบันต่างๆที่มีอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)

๒. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมายโดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรมและถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

^{๑๕}บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, ตัวชี้วัดธรรมนูญ, หน้า ๔๔-๔๕.

^{๑๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^{๑๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๑๕.

๓. ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างเป็นอิสระ (Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๔. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

๕. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเช่นการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพการมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมการมีระบบราชการที่สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมืองการมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ทำหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร้ายวผิดปกติ

๖. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคมเช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

๗. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่นรัฐสามารถจัดสรรใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคมโดยรวมรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วมีคุณภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๘. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่

๙. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปจิต นิมิตกุล เห็นว่าองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย เน้นไปทางด้านการบริหารการปกครองการพัฒนาและการกระจายอำนาจซึ่งมี ๑๑ องค์ประกอบ คือ^{๑๑๘}

๑. การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องประสานกันเพื่อบรรลุ เป้าหมายในการให้บริการประชาชน

๒. ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของความสมดุลทั้งใน เมืองและชนบทระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ

๓. ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) และให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องรับผิดชอบ ร่วมกัน

๔. มีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่างๆต้องตรงกับข้อเท็จจริงของดำเนินการ และสามารถตรวจสอบได้มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจนและเป็นไปตามที่กำหนดไว้

๕. ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) และความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการ พัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติและมีระบบการรับเรื่องราวจุดทุกข้อที่ชัดเจน

๖. มีความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากรและวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ กับการทำงานได้และมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็น แนวปฏิบัติร่วมกัน

๗. ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้ง ในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้ เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น

๘. การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลาย (Diverse Perspectives) รวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผลหาจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

๙. การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating by Rule of Law) พัฒนาปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม

^{๑๑๘}สรุปจิต นิมิตกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓-๒๔.

๑๐. ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชน ความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่

๑๑. การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุมโอนงานบางอย่างไปให้องค์กรท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุดหรืองานบางอย่างก็ต้องแปรรูปให้องค์กรดำเนินการแทน

ปีติเทพ อุษยีนยง กล่าวว่าหลักธรรมาภิบาล อาจแยกองค์ประกอบที่สำคัญ ได้ดังนี้^{๑๑๕}

๑. หลักความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือ ไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรก็ต้องมีเหตุผล โปร่งใสในวิธีการ และสามารถตรวจสอบได้และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การใช้กฎหมายต่าง ๆ อย่างเที่ยงตรง ยุติธรรม สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

๓. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) กล่าวคือ ต้องมีการรับผิดชอบในการกระทำของตน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนของงาน หรือองค์กรและต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด เพื่อบรรลุผลของงานและองค์กร

๔. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์

๕. หลักคุณธรรม (Moral) กล่าวคือ คนในองค์กรต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบหัวใจดี และสำนึกในในความดีงามที่จะทำงาน โดยถูกต้องและสุจริต

๖. หลักความคุ้มค่า โดยจะต้องถือประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหาร และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

๗. หลักการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งความประสบความสำเร็จร่วมกัน

ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์ เห็นว่า องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒

^{๑๑๕}ปีติเทพ อุษยีนยง, **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ๖ ประการคือ^{๑๑๑}

๑. หลักนิติธรรมเป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรมเป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจ ยึดมั่นคุณธรรมมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใสเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

๔. หลักความมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความเห็นการได้สวนสาธารณะประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ

๕. หลักความรับผิดชอบเป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

๖. หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ไชยวัฒน์ คำชู กล่าวว่ องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลมี ๕ ประการ คือ^{๑๑๒}

๑. การะรับผิดชอบ เป็นความรับผิดชอบต่อสาธารณะในเรื่องที่กระทำไว้นั้น

๒. ความโปร่งใส เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้รับรู้ นโยบายและตรวจสอบได้

^{๑๑๑}ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์, “กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี” ในการปกครองที่ดี (Good Governance), (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑-๑๒.

^{๑๑๒}ไชยวัฒน์ คำชู, ธรรมาภิบาล, หน้า ๔๕-๔๖.

๓. การปราบปรามการทุจริต และการประพฤติมิชอบ เป็นการใช้อำนาจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ตน และพรรคพวก

๔. การจัดวิธีการปกครองแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีบทบาท และส่วนในการควบคุมการบริหารและการปกครองได้อย่างแท้จริง

๕. การสร้างกรอบทางกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมที่เข้มแข็งเป็นการออกกฎหมายที่มีความชัดเจนเป็นเอกภาพ และมีระบบยุติธรรมที่ค้ำจุน ส่งเสริมการพัฒนา การจัดการบริหาร และการปกครองที่ดี

หลักธรรมาภิบาลที่หน่วยงานราชการ องค์กร หรือบุคคลต่างๆ เสนอด้งกล่าวมาข้างต้น ถึงแม้จะมีบางประเด็นแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยภาพรวมมีความคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่และอยู่ในกรอบของธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ อันประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้ ๑) หลักนิติธรรม ๒) หลักคุณธรรม ๓) หลักความโปร่งใส ๔) หลักการมีส่วนร่วม ๕) หลักความรับผิดชอบ ๖) หลักความคุ้มค่า

๒.๓.๔ หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมซึ่งเป็นหลักการสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ได้มีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดหลักนิติธรรมไว้ว่าการมีเกณฑ์ยุติธรรมและชัดเจน ได้แก่ การตรากฎหมายและกฎข้อบังคับ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจของบุคคล^{๑๒}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า หลักนิติธรรม หมายถึง กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดี ได้มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม เป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน^{๑๓}

^{๑๒} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒, หน้า ๓.

^{๑๓} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), หน้า ๑๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักนิติธรรมว่า เป็นการใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียนและประชาชนเป็นสำคัญ^{๑๑๔}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กล่าวว่า หลักนิติธรรมคือ การพิจารณาตามตัวบทกฎหมายโดยดูว่ามีบทกฎหมายกำหนดไว้หรือไม่^{๑๑๕}

เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง หลักนิติธรรมว่า การปกครองประเทศจะใช้อำนาจเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๑๑๖}

สุจิต นิमितกุล กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่า พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัย และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย^{๑๑๗}

วนิดา แสงสารพันธ์ กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญ กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่มีได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎเกณฑ์ทางธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา และศีลธรรมด้วย^{๑๑๘}

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม เป็นหลักการในการใช้อำนาจเป็นบรรทัดฐานในการปกครอง กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงในระดับต่าง ๆ รวมถึงเกณฑ์ดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม ชัดเจน ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และมีความชอบธรรม ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม ด้วยกระบวนการยุติธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยเกิดสันติสุขในหมู่คณะ ซึ่งจะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

^{๑๑๔} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๑๑๕} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูทำผิดวินัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๑๑๖} เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์, “ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง”, รัฐสภาสาร ปีที่ ๔๖ ฉบับที่ ๕, (กันยายน ๒๕๔๑) : ๒๐.

^{๑๑๗} สุจิต นิमितกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, หน้า ๓๕.

^{๑๑๘} วนิดา แสงสารพันธ์, “การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล”, วารสารนักบริหาร ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒, (กันยายน ๒๕๔๔) : ๓๖-๔๓.

๒.๓.๕ หลักคุณธรรม

หลักคุณธรรมซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างกัันดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงหลักคุณธรรมว่า หมายถึงความชอบธรรมในการใช้อำนาจได้แก่การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยตรงรค์ให้ระเบียบสำนักนายกเจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่รัฐมนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์จริงใจขยันอดทนมีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ^{๑๑๕}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึงหลักคุณธรรมว่า หมายถึงการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆทั้งในและนอกองค์กรลดลงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้นมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุดสังคมมีเสถียรภาพอยู่รวมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย^{๑๒๐}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักคุณธรรมว่าจะต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต^{๑๒๐}

กรมวิชาการ เสนอความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมว่าการบริหารงานด้วยคุณธรรมจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้คนและกระบวนการบริหารดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้นและเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนร่วมงานทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาและเพื่อร่วมงานเกิดขวัญกำลังใจรู้สึกมั่นใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๒๒}

^{๑๑๕} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๓.

^{๑๒๐} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), หน้า ๑๔.

^{๑๒๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๖

^{๑๒๒} กรมวิชาการ, คู่มือการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๒.

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรมเป็นการใช้อำนาจที่ชอบธรรม ถูกต้อง ดีงาม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนมีคุณภาพ ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยในการประกอบอาชีพที่สุจริต รู้จักจักพึ่งพาอาศัยกัน สุภาพอ่อนโยน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒.๓.๖ หลักความโปร่งใส

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงหลักความ โปร่งใสว่า หมายถึงการมีการดำเนินการที่โปร่งใสได้แก่การสร้างควมไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใสมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความชัดเจน^{๑๒๓}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวถึงหลักความ โปร่งใสว่า หมายถึงความโปร่งใสขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนหรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการที่มีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณชน^{๑๒๔}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความ โปร่งใสว่า ในการทำงานทุกขั้นตอนต้องยึดหลัก โปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันให้สามารถตรวจสอบ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวก^{๑๒๕}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวว่า ความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน^{๑๒๖}

^{๑๒๓} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๓.

^{๑๒๔} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), หน้า ๑๔.

^{๑๒๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๐.

^{๑๒๖} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙, หน้า ๒๖.

สมาน รั้งสิโยกฤษณ์^{๑๒๗} ได้กล่าวว่า ความสุจริตและโปร่งใส การบริหารราชการที่มีความสุจริตและโปร่งใส รวมถึงการมีระเบียบและการดำเนินการที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้องและมีประสิทธิภาพซึ่งหมายถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล หรือประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบและติดตามผลได้^{๑๒๗}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี^{๑๒๘} ได้กล่าวว่า หลักความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้การดำเนินงานภาครัฐและภาคเอกชนปลอดจากนอรัษฎ์บังหลวง^{๑๒๘}

สุวรรณ ทองคำ ได้กล่าวว่า ความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ ให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน^{๑๒๙}

สุดจิต นิमितกุล ได้กล่าวว่า ความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลของกระทรวงมหาดไทย หมายถึง ข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยชัดเจน และเป็นไปตามที่กำหนดไว้^{๑๓๐}

เกษม วัฒนชัย กล่าวว่าหลักความโปร่งใส ในการออกแบบระบบและกระบวนการบริหารทุกขั้นตอนจะต้องยึดหลักความโปร่งใส อธิบายได้ด้วยเหตุผล และมีหลักฐานกำกับ^{๑๓๑}

วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์^{๑๓๒} ได้กล่าวว่าการทุจริตเป็นเสมือนปฏิกูลกองใหญ่ของสังคมไทย สาเหตุหลักที่ทำให้การนอรัษฎ์บังหลวงในประเทศไทยเป็นไปอย่างกว้างขวางและสะดวกง่ายดาย มาจากโครงสร้างอำนาจทางการเมืองที่บิดเบี้ยว เพราะให้อำนาจกับรัฐบาลและ

^{๑๒๗}สมาน รั้งสิโยกฤษณ์, การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๑๒๘}บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, หน้า ๔๒.

^{๑๒๙}สุวรรณ ทองคำ, “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓.

^{๑๓๐}สุดจิต นิमितกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, หน้า ๑๓-๒๔.

^{๑๓๑}เกษม วัฒนชัย, สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง, วารสารมจร. วิชาการ ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๔๓) : หน้า ๔.

นักรการเมืองมากขึ้นไป โดยปราศจากการตรวจสอบจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคประชาชน^{๑๒}

โสมนัส ฅ ช้าง กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสในการบริหาร ไม่ซ่อนเร้นหรือปิดบัง รวมทั้งต้องเต็มใจและอำนวยความสะดวกให้มีกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของทุกส่วน^{๑๓}

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์ กล่าวถึง ความหมายและแนวปฏิบัติตามหลักความโปร่งใสว่า ความโปร่งใสมุ่งถึงความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของแต่ละฝ่ายที่พึงมีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง และต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง ผู้บริหารต้องสื่อสารให้เจ้าหน้าที่เข้าใจนโยบายเป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานได้ตรงกันกับที่คาดหวังอย่างทั่วถึง^{๑๔}

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส เป็นกระบวนการทำงานที่กฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ กำหนดเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาของบุคคลในองค์กร และมีความโปร่งใสให้สมาชิกในสังคมเข้าถึงได้โดยไม่ปิดบังอำพรางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้อง

๒.๓.๖ หลักการมีส่วนร่วม

หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหลักสำคัญในหลักธรรมาภิบาลหรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมีนักวิชาการให้ทัศนะไว้ต่างกัันดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงหลักความมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องได้แก่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็นการไต่สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์การแสดงประชามติหรืออื่นๆ^{๑๕}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักการมีส่วนร่วมว่า จะต้องเปิด

^{๑๒} วุฒิพงษ์ เจริญจิรวัดน์, คู่มือผู้ชาติทางออกจากวิกฤติ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันสหัสวรรษ, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕.

^{๑๓} โสมนัส ฅ บางช้าง, “Good Governance : การกำกับดูแลที่ดี”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๔๘-๕๐.

^{๑๔} สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, “หลักการปกครองที่ดี Good Governance กับสภาวะแวดล้อมของระบบควบคุมภายใน”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๕๒-๕๓.

^{๑๕} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๔๘.

โอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษา^{๑๓๖}

สุดจิต นิมิตรกุล ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลของกระทรวงมหาดไทย ว่า การมีส่วนร่วมของทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ในการบริหารงานเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอดคล้องกันเพื่อบรรลุเป้าหมายในการบริหารประชาชน^{๑๓๗}

วันชัย วัฒนศัพท์ ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน^{๑๓๘}

เฉลิม เกิดโมลี ได้กล่าวว่า หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมหนึ่ง ๆ ด้วยตนเองเหนือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค^{๑๓๙}

สุรพล พุดคำ กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับผูกพันกับงานที่ตนได้รับผิดชอบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อใ้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานที่ตนได้รับผิดชอบและพร้อมที่จะดำเนินการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๔๐}

วิระ ไชยธรรม ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๕๒ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้

^{๑๓๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๕.

^{๑๓๗} สุดจิต นิมิตรกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, หน้า ๑๓-๒๔.

^{๑๓๘} วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘.

^{๑๓๙} เฉลิม เกิดโมลี, “แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย”, เอกสารการประกอบการเสวนาวิพากษ์ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน, (๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓) : หน้า ๓.

^{๑๔๐} สุรพล พุดคำ, การจัดการในสถานศึกษา, เอกสารประกอบการสอนหลักทฤษฎีและการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา, (ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๕-๑๓๘

และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ หรือการแสดงประชามติ^{๑๔๑}

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการหรือวิธีการทำให้ สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญของสังคม โดยประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำงานในเรื่องที่สำคัญตลอดจน ไม่มีการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน^{๑๔๒}

วนิดา แสงสารพันธ์ ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชน สามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันในการบริหารจัดการสังคม ไม่ว่าจะ โดยทางตรงหรือทางอ้อม^{๑๔๓}

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ของกันและกัน เป็นการเปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประชาชน หรือบุคลากรในหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดง ความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติหรือตัดสินใจ ตลอดจนร่วมสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงานไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างมี คุณภาพ

๒.๓.๘ หลักความรับผิดชอบ

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า หลักความรับผิดชอบว่าหมายถึงความพร้อมรับ การตรวจสอบได้แก่ตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจใน ปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในการแสดง ความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน^{๑๔๔}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เสนอว่า หลักความรับผิดชอบหมายถึงการ ได้รับการยอมรับและความพึงพอใจจากผู้ให้บริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องการบรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติคุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณความถูกต้องครบถ้วน

^{๑๔๑} วีระ ไชยธรรม, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, หน้า ๑๑.

^{๑๔๒} บุญบง ชัยเจริญวัฒน์, ตัวชี้วัดธรรมภิบาล, หน้า ๓๘.

^{๑๔๓} วนิดา แสงสารพันธ์, "การบริหารจัดการแบบธรรมภิบาล", วารสารนักบริหาร, ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๓๘-๔๑.

^{๑๔๔} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑๐.

รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานและจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ^{๑๔๕}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความรับผิดชอบว่าจะต้องมีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น สำนึกและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ใส่ใจและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลของการกระทำของตนเองตามบทบาทและหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๑๔๖}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ กล่าวว่าไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ คือความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาของบ้านเมือง มีความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตน^{๑๔๗}

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี ได้กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ ตามความหมายของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ทางราชการ หรือที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกต่อหน้าที่ สังคม ประชาชนและประเทศ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้รับบริการ และส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานดังกล่าว ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียหาย และพร้อมต่อการรับการตรวจสอบจากสาธารณะ^{๑๔๘}

สายใจ อางองค์ ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบหมายถึงการทำตามหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายการทำตามที่ตนเองได้พูดหรือได้ให้คำมั่นสัญญาไว้

^{๑๔๕} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), หน้า ๔.

^{๑๔๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๕.

^{๑๔๗} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙, หน้า ๑๒.

^{๑๔๘} บุญบง ชัยเจริญวัฒน์และบุญมี ลี, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, หน้า ๔๒.

และการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้พูดหรือกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและด้านที่เป็นข้อบกพร่องทุกครั้ง^{๔๕}

วีระ ไชยธรรม กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน^{๔๖}

สถาบันอุดมศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกัน ได้ กล้ารับผลการกระทำของตน^{๔๗}

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีหลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่องานและสถานศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามเอาใจใส่รอบคอบตรงต่อเวลาขยันขันแข็งและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา ปฏิบัติงานให้มีคุณภาพถูกต้องครบถ้วนและให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุดตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และกล้าที่จะยอมรับผลจากสิ่งที่ตนเองได้กระทำ

๒.๓.๕ หลักความคุ้มค่า

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวถึงหลักความคุ้มค่าว่า หมายถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้แก่การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยธรรมคำให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น^{๔๘}

^{๔๕} สายใจ อางองค์, “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการเข้าสังคมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔.

^{๔๖} วีระ ไชยธรรม, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๔๗} บุญบง ชัยเจริญวัฒน์, ตัวชี้วัดธรรมภิบาล, หน้า ๑๓.

^{๔๘} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๒.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง ความพึงพอใจของผู้รับบริการความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ^{๑๕๓}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความคุ้มค่า สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชน และประชาชนที่สถานศึกษารับผิดชอบ^{๑๕๔}

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการในการทำงาน การจัดองค์การ การจัดสรรบุคคล และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการและการให้บริการประชาชนที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ^{๑๕๕}

อานันท์ ปันยารชุน ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความเคยชินในระบบราชการที่จะรีบใช้งบประมาณที่เหลือตอนสิ้นปีให้หมดไปว่า เป็นการไม่รู้คุณค่าของเงินงบประมาณที่เป็นภาษีของประชาชนซึ่งควรจะเก็บไว้ในปีต่อไป ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงความคิดดังกล่าวจะเป็นผลเสีย การบริหารยุคใหม่ต้องคำนึงถึงรายรับและต้นทุน(Cost effectiveness) และความคุ้มค่าของโครงการ เลือกลงเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้บริการที่ดีแก่ประชาชน^{๑๕๖}

เกษม วัฒนชัย เสนอหลักความคุ้มค่าไว้ดังนี้^{๑๕๗} ๑) การทำกิจกรรมใด ต้องสร้างระบบมาตรฐาน ควบคู่กัน ไป ให้มีการกำหนดระดับมาตรฐานที่จะไปถึง กำหนดวิธีปฏิบัติและสร้างคู่มือ

^{๑๕๓}สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance), หน้า ๔.

^{๑๕๔}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๕.

^{๑๕๕}สมาน รังสิโยกฤษฎ์, การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต, หน้า ๒๑.

^{๑๕๖}อานันท์ ปันยารชุน, ธรรมาภิบาลในการบริหารมหาวิทยาลัยในนานาชาติชนะว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, (นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๑-๔๒.

^{๑๕๗}เกษม วัฒนชัย, “สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง”, วารสาร มจร. วิชาการ. ปีที่ ๔๓, ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๔๓) : หน้า ๔.

ปฏิบัติแล้ววัดผลประเมินผลเป็นระยะ ๒) การบริหารจัดการทุกด้าน ต้องยึดหลักประหยัดและหลักประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีคุณค่าที่สุด

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและส่วนรวม ทำให้เกิดการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำหลักความคุ้มค่า ไปบริหารจัดการในสถานศึกษา และรณรงค์ให้บุคลากรในสถานศึกษาช่วยกันประหยัด ใช้จ่ายต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์และมีคุณภาพ รวมทั้งรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

๒.๓.๑๐ การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา

เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวถึง การบริหารแบบธรรมาภิบาลในสถานศึกษาไว้ว่า^{๕๔} การบริหารการศึกษาต้องสอดคล้องและตอบสนองต่อนโยบายและความต้องการของระบบการศึกษาไทย กระบวนการบริหารต้องมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล ทุกขั้นตอนต้องโปร่งใส และมีเหตุผล เรื่อง “ความมีเหตุผล” มาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมี ๓ เรื่องใหญ่ ๆ คือ ๑) ทางสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา (modernation) ๒) หลักเหตุผล (Reasonableness) ๓) มีภูมิคุ้มกัน (Self immunity) ต้องมีระบบรับผิดชอบต่อผลการบริหารการศึกษา ต้องสร้างระบบให้มีคนรับผิดชอบ ครอบคลุม หัวหน้าหมวด ผู้อำนวยการเขตของแห่งต่างๆ ต้องรับผิดชอบ ถ้าสร้างตรงนี้ได้เชื่อว่าระบบจะมีธรรมาภิบาลและสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็ว

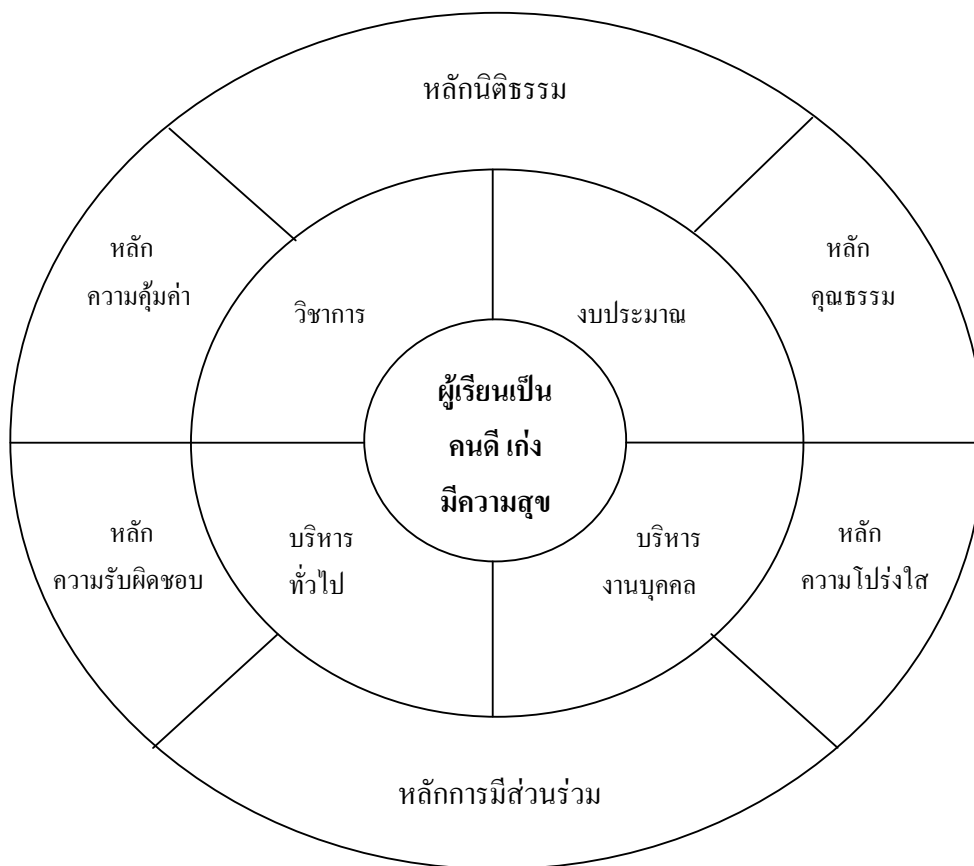
ธีระ รุญเจริญ ได้กล่าวว่า^{๕๕} การนำธรรมาภิบาลมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกประเภท ทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรธุรกิจ องค์กรทางการศึกษา หรือองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารจัดการที่ดีเป็นการบริหารจัดการที่สร้างประโยชน์ และความเป็นธรรมต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทั้งหมด เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากและรวดเร็ว วัฒนธรรมประชาธิปไตย อุปถัมภ์ ทุนนิยม และอภิสิทธิ์ จึงยังคงอยู่และรุนแรงขึ้น อีกทั้งเพราะขาดมาตรการทางจริยธรรม ความจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่

^{๕๔}เกษม วัฒนชัย, ธรรมาภิบาลกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๕๕}ธีระ รุญเจริญ, “ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๔๗) : หน้า ๓๗-๓๘.

เหมาะสมหลายประการ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความจำเป็นต้องนำ
 ธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการการศึกษา

หลักธรรมาภิบาลสามารถบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานการบริหารการศึกษาใน
 สถานศึกษาได้ ดังแผนภาพแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้^{๖๐}

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา

^{๖๐} กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลักสูตรการบริหารงาน :
 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรทางการศึกษาเข้าสู่โครงการใหม่ของ
 กระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาซึ่ง ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้านดังนี้^{๖๖}

๑. การบริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

๒. การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

๓. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถมีขวัญ

^{๖๖} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐-๖๔.

กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔. การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลมีความสอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาในทุกข่างาน เช่น การบริหารงานวิชาการต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ โดยเน้นการทำงานเป็นอิสระคล่องตัว การบริหารงบประมาณใช้หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความคุ้มค่าในการบริหารเพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลใช้หลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ และการบริหารงานทั่วไปเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่าย เพื่อเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

๒.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

เฮนรี ฟาโยล์ (Henri Fayol) นักวิศวกรชาวฝรั่งเศส ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการบริหารเชิงจัดการ มีความเห็นว่า การบริหารเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง และเป็นหลักการสากลที่สามารถนำไปใช้กับการบริหารทุกประเภท ที่กล่าวถึงส่วนสำคัญพื้นฐานของการบริหารงาน เรียกว่า The Elements of Management (องค์ประกอบของการบริหาร) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม ๕ ประการ ดังนี้^{๑๖๒}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึงการศึกษาสถานการณ์ข้างหน้า เพื่อกำหนดโครงสร้างการทำงาน ในการวางแผนจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการขององค์กรในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมขององค์กรและจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ทั้งวัสดุ อุปกรณ์ คน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมาย

^{๑๖๒} Charles F. Faber and Gilbert F. Shearron. **Elementary School Administration.** (New York : Holt Rhinehaert and Winston Inc.,1970), pp. 84-85.

๓. การสั่งการ (Commanding) หมายถึงการใช้ศิลปะของการเป็นผู้นำสั่งการและผลักดันให้ทุกหน่วยงานย่อยขององค์กร ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการเชื่อมโยงการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กร ให้สอดคล้องประสานซึ่งกันและกันทุกระดับทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรมีโอกาสได้ประชุมปรึกษาหารือระหว่างกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือรื้อในการทำงาน

๕. การควบคุมงาน (Controlling) หมายถึงการตรวจสอบติดตามดูว่ากิจกรรมต่างๆ ดำเนินงานไปตามแผนที่วางเอาไว้หรือไม่เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขเป็นข้อมูลในการวางแผนครั้งต่อไป

ลูเธอร์ กุลลิก และลินดัลล เออร์วิก (Luther Gulick and Lyndall Urwick) นักทฤษฎีการบริหารองค์กร ผู้ที่ได้ร่วมกันนำเอาความคิดของฟาโยล์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ ได้ขยายส่วนสำคัญพื้นฐานที่เรียกว่า The Elements of Management ๕ ประการของฟาโยล์ มาใช้ในการจัดองค์การทางราชการ ซึ่งองค์การทางการบริหารการศึกษาก็ได้นำแนวความคิดนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น ๗ ประการ ที่เรารู้จักกันทั่วไปว่า “POSDCORB” มีรายละเอียด ดังนี้^{๑๖๓}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดเค้าโครงการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าว่า องค์กรจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการจัดรูปโครงสร้างหรือเค้าโครงการบริหาร การแบ่งส่วนงาน การจัดสายการบังคับบัญชา การกำหนดอำนาจหน้าที่หน่วยงานหรือตำแหน่งต่างๆ รวมทั้งวิธีการติดต่อประสานสัมพันธ์กัน

๓. การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึงการบริหารงานบุคคล นับตั้งแต่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา ได้แก่การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนา ได้แก่การฝึกอบรม การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การให้สวัสดิการบำรุงขวัญ การประเมินผลงาน การพิจารณาความดี ความชอบ ตลอดจน การเลื่อนขั้นหรือให้พ้นจากงาน

๔. การอำนวยการ (Directing) หมายถึงการตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การกำกับดูแล การควบคุมบังคับบัญชา และการสั่งการให้เกิดการปฏิบัติงานในทุกจุดขององค์กร

^{๑๖๓}Gulick “Notes on the Theory of organization” (In **papers on the Science of Administration**, Gulick and Urwick, 1936), p. 13.

๕. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึงการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ ภายในองค์กรทั้งในระดับการบริหารเดียวกันหรือต่างระดับ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างสอดคล้องและประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันเป็นการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖. การรายงาน (Reporting) หมายถึงการเสนอรายงานความคืบหน้าในการปฏิบัติงานของผู้บริหารทุกระดับต่อผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป เพื่อจะได้รับทราบความเคลื่อนไหว ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

๗. การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณทั้งหมด นับตั้งแต่การวางแผน การจัดสรร การควบคุมติดตามการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการตรวจสอบด้านการเงิน

ทีด (Tead) ได้เสนอแนวคิดว่า กระบวนการบริหารประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ๑๐ ประการ ดังนี้^{๑๖๔}

๑. การกำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์
๒. การจัดทำแผนภูมิโครงสร้างขององค์กรหรือหน่วยงาน
๓. การบรรจุและจัดระเบียบหรือกำหนดขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ฝ่ายบริหาร
๔. การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
๕. การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
๖. การปฏิบัติงานทุกอย่างที่จำเป็น
๗. การติดต่อสัมพันธ์กับทุกหน่วยงาน
๘. การจูงใจและบำรุงขวัญ
๙. การประเมินผล
๑๐. การพิจารณางานในอนาคตและการตั้งความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ขององค์กรไว้รับสถานการณ์ในอนาคต

แนวคิดกระบวนการบริหารของสมาคมผู้บริหารการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (The American Association of School Administrators) ได้เสนอองค์ประกอบของกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ ดังนี้^{๑๖๕}

^{๑๖๔} Oderway Tead, **Art of administration**, (New York : McCraw Hill Book, 1951), p.105.

^{๑๖๕} American Association of School Administrators, **Staff relations in school administration**. (Washington, D.C : The American Association, of school Administration. 1955), p. 17.

๑. การวางแผน
๒. การจัดสรรทรัพยากร
๓. การเสริมแรงบำรุงขวัญ
๔. การประสานงาน
๕. การประเมินผล

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหาร เป็นวิธีการในการบริหารหรือลำดับรายการในการบริหาร และกระบวนการบริหารงานเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน กระบวนการบริหารที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ซึ่งต้องกำหนดหลักเกณฑ์และมีขั้นตอนในการบริหารงานที่มีความต่อเนื่องอย่างชัดเจนอย่างน้อย ๕ ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การปฏิบัติ การตรวจสอบ วัดผลประเมินผลและการปรับปรุงงาน ซึ่งจะทำให้การบริหารประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๖๖}

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นครูผู้สอนและเป็นเพศหญิง มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๒๐ ปีขึ้นไป

๒. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๓. การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

๔. การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ทั้ง ๖ งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด

^{๑๖๖}ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖.

ทินกร อัครศรีชัยโรจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ ผลการวิจัยพบว่า^{๑๖๓}

๑. ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๓. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ ตามประเภทสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใสและด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ โดยรวม ด้านหลักความโปร่งใส ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ และระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่าระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่และระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักคุณธรรม ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

^{๑๖๓}ทินกร อัครศรีชัยโรจน์, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๕.

พรหมเมศวร์ คำผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า^{๑๖๘}

๑. จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือหลักนิติธรรม

๒. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ และขนาดของโรงเรียน ได้ผลดังนี้

๑) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอน

๒) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก รองลงมาคือโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนระดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือโรงเรียนขนาดใหญ่

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้ง ๓ ขนาด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำคือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่

^{๑๖๘}พรหมเมศวร์ คำผาบ, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๑-๗๒.

รอง ปัญสังกา ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า^{๑๖๕}

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม ส่วนในด้านหลักความคุ้มค่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๒. พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามระดับช่วงชั้นที่จัดการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละช่วงชั้น ปรากฏว่า ผู้บริหารที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาได้แก่ระดับช่วงชั้นที่ ๑-๓ และระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ ตามลำดับ

๓. พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงานด้านการบริหาร พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มอายุประสบการณ์ ปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารเกินกว่า ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๑๕ ปี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาได้แก่กลุ่มไม่เกิน ๕ ปี กลุ่มเกินกว่า ๑๕ ปี ขึ้นไปและกลุ่มเกินกว่า ๕ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี ตามลำดับและผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า

๑) วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในแต่ละระดับช่วงชั้น พบว่า ในระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ กับช่วงที่ ๑-๓ มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ หลักไม่แตกต่างกันและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ กับระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ พบว่า มีการปฏิบัติในด้านหลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบระหว่าง ระดับช่วงชั้นที่ ๑-๓ กับระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ พบว่า มีการปฏิบัติในด้านหลักนิติธรรมและหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

^{๑๖๕}รอง ปัญสังกา, “พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๘), หน้า ๕๕-๑๐๐.

๒) วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประสพการณ์ทำงานด้านการบริหารในแต่ละกลุ่มที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารที่แตกต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกกลุ่มประสพการณ์มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ หลัก ไม่แตกต่างกัน

สมปอง ชันน้อย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๐}

๑. ความเห็นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่าในการบริหารโรงเรียนด้วยหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และความหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับปานกลาง

๒. เปรียบเทียบระดับธรรมาภิบาล ของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน อยู่ในระดับมาก ส่วนมากครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง

๓. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ต้องการให้มีการลดขั้นตอนการให้บริการและการทำงาน ร้อยละ ๑๕.๐๕ รองลงมาให้จัดทำประกาศแลคู่มือการขอรับบริการสำหรับผู้มาติดต่อ โดยระบุขั้นตอนและระยะเวลาให้บริการที่ชัดเจน ร้อยละ ๑๓.๖๔ มีระบบติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล รับฟังความเห็นจากบุคคลภายนอก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และประชาชนทั่วไป ร้อยละ ๑๑.๘๒ จัดให้มีระบบร้องเรียนในการให้บริการของโรงเรียน ร้อยละ ๑๐.๕๑ ตามลำดับ

พระไวยพจน์ สีลเตโช ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๑} ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักคุณธรรม

^{๓๐}สมปอง ชันน้อย, “ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์”, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๕), หน้า ๗๕-๗๘.

^{๓๑}พระไวยพจน์ สีลเตโช, “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๕-๘๖.

ส่วนในด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความคุ้มค่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ในรายข้อมีบางข้อมีอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอน ไม่มีความสัมพันธ์ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะให้พิจารณาความดี ความชอบ โดยยึดผลงานการสอนมากกว่าทำงานนอกโรงเรียน และควรแต่งตั้งคณะกรรมการในด้านจัดซื้อ จัดจ้าง รวมทั้งมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของครูมากกว่าอาคารสถานที่ด้วย

เฉลิมชัย สมท่า ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต๑” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๒} สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ทั้ง๖หลักเรียงตามลำดับคือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักคุ้มค่าและหลักความโปร่งใส โดยมีผลงานวิจัยระดับคะแนนสูงสุดในแต่ละด้านดังนี้ในด้านหลักนิติธรรมข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือการส่งเสริมให้บุคลากรมีระเบียบวินัยประพฤติตนตามระเบียบแบบแผนของทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครูในด้านคุณธรรมข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือการส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าในวิชาชีพมีความเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ร่วมงานในด้านหลักความโปร่งใสข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การกำกับดูแลควบคุมให้มีการจัดทำบัญชีและทะเบียนเกี่ยวกับการเงินทุกประเภทให้เป็นปัจจุบันและถูกต้องตามระเบียบการตรวจสอบในด้านหลักการมีส่วนร่วมข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน ในด้านหลักความรับผิดชอบข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือมีความตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานการสำรวจดูแลและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหาต่างๆและ ในด้านหลักความคุ้มค่าข้อที่ได้คะแนนสูงสุดคือการจัดและดูแลให้มีการใช้อาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

^{๑๒}เฉลิมชัย สมท่า, “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต๑”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๕๐-๕๕.

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๓} การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปในภาพรวมมีการบริหารที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญจนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนบริหารงานด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพมีความตระหนักถึงความสำคัญระดับคุณภาพมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์เมื่อพิจารณาการบริหารงานในแต่ละด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญและระดับการมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ใน ด้านวิชาการ ได้แก่ การ วัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้นด้านงบประมาณ ได้แก่การมอบหมายให้มีส่วนรับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุมและเบิกจ่ายพัสดุ และแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีอย่างสม่ำเสมอทุกปี ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคคลในแต่ละตำแหน่งตามความสามารถและความเหมาะสมเป็นลายลักษณ์อักษรและด้านบริหารทั่วไปได้แก่การจัดทำสำมะโนและระบบข้อมูลสารสนเทศจากการทำสำมะโนผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาในการบริหารงานพบว่าด้านวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรอย่างชัดเจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่นด้านงบประมาณขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานด้านบริหารงานบุคคลสถานศึกษาประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบงานที่นอกเหนือจากงานในด้านการเรียนการสอนและด้านบริหารงานทั่วไปสถานศึกษาขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านธุรการและเทคโนโลยี ส่วนข้อเสนอแนะในการบริหารงานคือ ด้านวิชาการควรมีการจัดอบรมในการจัดทำหลักสูตรและควรมีการจัดทำหลักสูตรในรูปแบบคณะกรรมการด้านงบประมาณควรมีการจัดอบรมการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานด้านการบริหารบุคคลควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดหาอัตรากำลังเพิ่มเติมและการวางแผนการใช้อัตรากำลังที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและด้านการบริหารทั่วไป ควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่ผู้รับผิดชอบและที่สำคัญควรนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางการบริหารงานในสถานศึกษาร่วมกับหลักการบริหารอย่างอื่นด้วย

^{๓๓}ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์, “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาล อำเภอเมืองลำพูน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕-๔๓.

สุวรรณ ทองคำ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๔} ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหลักส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากเกือบทุกหลัก ยกเว้นหลักคุณธรรม บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุดสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าลงมาผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหารไม่เกิน ๑๐ ปี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุดรองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหาร ๑๑-๒๐ ปีและมากกว่า ๒๐ ปีตามลำดับและคุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การบริหาร ผู้บริหารโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งอยู่กับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทุกด้านคือด้านคุณวุฒิทางการศึกษามีความสัมพันธ์กัน ๘ รายการ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จำนวน ๒ รายการและมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำนวน ๗ รายการจากข้อคำถามทั้งหมด ๕๐ รายการด้านประสบการณ์การบริหารมีความสัมพันธ์กัน ๑๐ รายการ โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทุกรายการจากข้อคำถามทั้งหมด ๕๐ รายการ

เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า^{๓๕}

๑. สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารแตกต่างกัน พบว่า ในภาพรวมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้น

^{๓๔}สุวรรณ ทองคำ, “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (การบริหารการศึกษา) (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕), หน้า ๗๓-๗๔.

^{๓๕}เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์, “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒-๕๕.

พื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ตั้งแต่ ๑-๑๐ ปี และผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้แต่มีด้านที่แตกต่างกัน ๑ ด้าน คือ ด้านหลักคุณธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

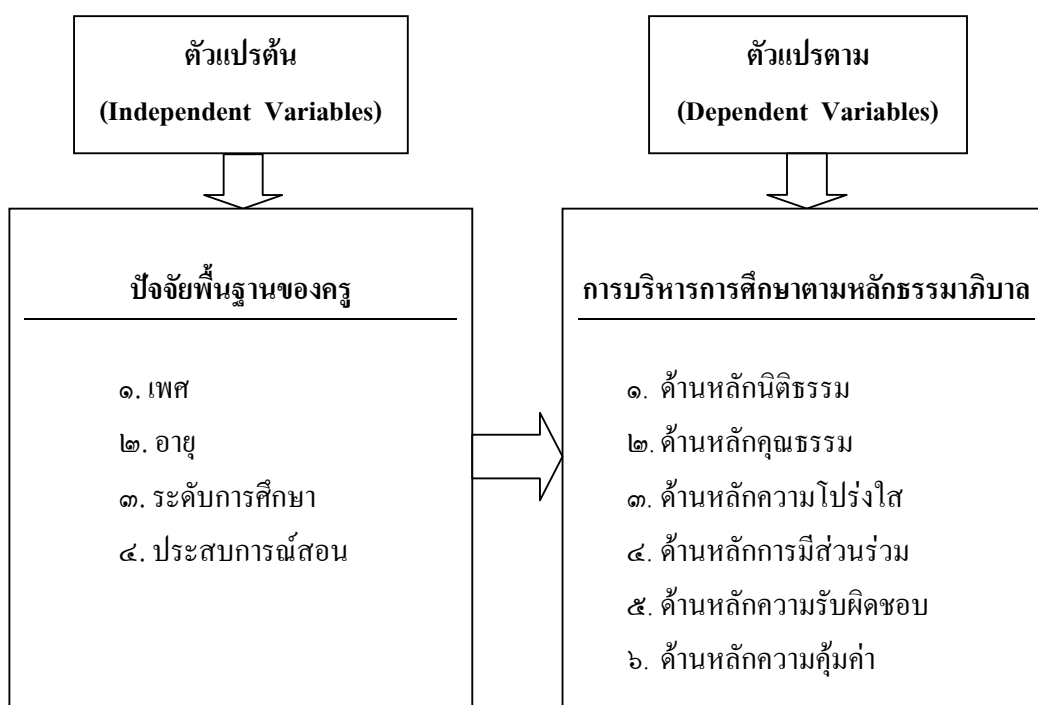
๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ และผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ มีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

๔. ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ที่ได้จากคำถามปลายเปิด พบว่า ด้านที่มีจำนวนความถี่ของปัญหา ๓ ลำดับแรก คือ ด้านความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยครูได้เสนอแนวทางแก้ไขด้านหลักความโปร่งใสมากที่สุด รองลงมาคือด้านนิติธรรม ซึ่งปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับค่าเฉลี่ยที่ได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบประมาณค่า

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพอจะสรุปได้ว่า การใช้ธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนพบว่าการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อทำการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษามีด้านที่ต้องพิจารณาคือด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วมและด้านหลักความรับผิดชอบซึ่งมีงานวิจัยในเรื่องนี้ยังไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในเขตดิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร จึงสมควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตดังกล่าว เนื่องจากการศึกษาชั้นพื้นฐานที่บริหารโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชั้นพื้นฐานที่เน้นการบริหารฐานโรงเรียนและการบริหารแบบนิติบุคคลต้องใช้ฐานคิดของการบริหารทั้ง ๖ ด้านของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษา

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตคลังชั้น กรุงเทพมหานคร” โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อมุ่งศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๔ จำนวน ๒๘๘ คน^๑

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียน โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan^๒ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๕ ตัวอย่าง และได้สุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนของประชากร ดังตารางที่ ๓.๑

^๑สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑, กลุ่มนโยบายและแผน, ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน : จำนวนครูที่ปฏิบัติงานจริง, ปีการศึกษา ๒๕๕๓, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : http://www.sesao1.go.th/plan/teacher_02.php, [๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔].

^๒ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บิสิกเนสอาร์แอนด์ซี, ๒๕๕๒), หน้า ๔๘.

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถานศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑. โรงเรียนโพธิสารพิทยากร	๑๒๒	๓๐
๒. โรงเรียนมหารณพาราม	๕๖	๓๒
๓. โรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา	๓๕	๒๒
๔. โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม	๓๘	๒๒
๕. โรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม	๓๔	๑๕
รวม	๒๘๕	๑๖๕

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยตนเอง เป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๑. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) ศึกษาการบริหารศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
- ๒) ศึกษาหลัก แนวคิดและทฤษฎี จากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๓) ศึกษาแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๔) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนออีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

๒. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบ ตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์สอน

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ๒) ด้านหลักคุณธรรม ๓) ด้านหลักความโปร่งใส ๔) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ๕) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ๖) ด้านหลักความคุ้มค่า ซึ่งเป็นคำถามแบบให้คะแนนหรือประมาณค่า (Rating Scale)

โดยใช้เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น ๕ ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้แก่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขต ตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ใน ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านหลักนิติธรรม ๒) ด้านหลักคุณธรรม ๓) ด้านหลักความโปร่งใส ๔) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ๕) ด้านหลักความรับผิดชอบ ๖) ด้านหลักความคุ้มค่า

๓. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

(๑) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อินดา ศิริวรรณ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมหมาย คูยอรัมย์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วงศพัทธ์ชาติเสถียรวงศ์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(๔) ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ อาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร

(๕) ดร. มงคล คำมูล อาจารย์ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
 ทั้งนี้เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๓ ได้ ๐.๘๐-๑.๐๐

๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับครูผู้สอนในโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม ซึ่งมีคุณสมบัติ

^๓ สุวีริย์ศิริ โภคาภิรมย์, การวิจัยทางการศึกษา, (ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๔ ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๒๐

๔) นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแล้วเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัยต่อไป

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามที่มีความเชื่อถือแล้ว และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตรงประเด็นที่ศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ผู้วิจัยได้ยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

๒. ผู้วิจัยได้ยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

๓. ผู้วิจัยได้ยื่นคำร้องต่อผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในเขตคลังชั้น กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลวิจัย

๔. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

๕. รวบรวมข้อมูลตรวจนับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น ๑๖๕ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม ๒๕๕๔

๖. เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

^๔ Cronbach, Lee J, *Essentials of psychological testing*, 4ed., (New York: Harper & Row, 1971),

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ มาดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

๑. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาหาคะแนน ตามแนวทางการประเมินความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า แบบลิเคิร์ต (Likert' Scales)

๕ คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

๔ คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

๓ คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

๒ คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

๑ คะแนน หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๒. การแปลผลความหมายของคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนน แล้วแปลความหมายที่กำหนดดังนี้

๑) แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้านและ โดยภาพรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ยของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ๕ ระดับ ดังนี้^๕

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓) แปลผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

^๕ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้

๑. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนต่าง ๆ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times 100$$

๒. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อ

๓. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe')

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู และ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล จะเสนอผลในรูปตารางประกอบความ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของครูผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พิจารณาเป็น รายข้อ รายด้าน และภาพรวม

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์สอน โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's method)

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของครูผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู (n=๑๖๕)

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ			
๑)	ชาย	๓๗	๒๒.๔
๒)	หญิง	๑๒๘	๗๗.๖
รวม		๑๖๕	๑๐๐.๐
๒. อายุ			
๑)	๒๕-๓๐ ปี	๑๕	๑๑.๕
๒)	๓๑-๔๐ ปี	๒๐	๑๒.๑
๓)	๔๑-๕๐ ปี	๔๖	๒๗.๙
๔)	๕๑ ปีขึ้นไป	๘๐	๔๘.๕
รวม		๑๖๕	๑๐๐.๐
๓. ระดับการศึกษา			
๑)	ปริญญาตรี	๑๓๗	๘๓.๐
๒)	ปริญญาโท	๒๘	๑๗.๐
รวม		๑๖๕	๑๐๐.๐
๔. ประสบการณ์สอน			
๑)	๑-๕ ปี	๑๕	๙.๑
๒)	๖-๑๕ ปี	๒๔	๑๔.๕
๓)	๑๖-๒๕ ปี	๔๘	๒๙.๑
๔)	๒๖ ปีขึ้นไป	๗๘	๔๗.๓
รวม		๑๖๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ครูส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔ ครูส่วนมากมีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕ รองลงมาครูมีอายุ ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๙ มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ และมีอายุ

ระหว่าง ๒๕-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ ส่วนระดับการศึกษา ครูส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๐ และระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ สำหรับประสบการณ์ครูส่วนมากมีประสบการณ์สอน ๒๖ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ รองลงมาครูมีประสบการณ์สอนระหว่าง ๑๖-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑ มีประสบการณ์สอนระหว่าง ๖-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ และมีประสบการณ์สอนระหว่าง ๑-๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕.๑ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิจารณาเป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑.	ด้านหลักนิติธรรม	๓.๔๔	๐.๖๕	ปานกลาง
๒.	ด้านหลักคุณธรรม	๓.๗๒	๐.๖๘	มาก
๓.	ด้านหลักความโปร่งใส	๓.๖๒	๐.๖๕	มาก
๔.	ด้านหลักความมีส่วนร่วม	๓.๗๑	๐.๖๖	มาก
๕.	ด้านหลักความรับผิดชอบ	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก
๖.	ด้านหลักความคุ้มค่า	๓.๖๐	๐.๗๔	มาก
รวม		๓.๖๔	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๔$) พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X}=๓.๗๕$) ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}=๓.๗๒$) ด้านหลักความมีส่วนร่วม ($\bar{X}=๓.๗๑$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}=๓.๖๒$) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{X}=๓.๖๐$) ส่วนข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}=๓.๔๔$)

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
 ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ด้านหลักนิติธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารแต่งตั้งหรือบรรจุครูอย่างยุติธรรม	๓.๖๓	๐.๓๘	มาก
๒. ผู้บริหารมอบหมายงานอย่างเสมอภาค	๓.๓๕	๐.๘๐	ปานกลาง
๓. ผู้บริหารตัดสินใจตามมติของที่ประชุมเป็นหลัก	๓.๕๕	๐.๓๑	มาก
๔. ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด	๓.๔๐	๐.๘๕	ปานกลาง
๕. ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบตามระเบียบ	๓.๒๓	๑.๐๒	ปานกลาง
๖. ผู้บริหารบริหารงานเป็นที่ยอมรับ	๓.๔๖	๐.๓๓	ปานกลาง
รวม	๓.๔๔	๐.๖๕	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$) พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นในระดับมาก คือ ผู้บริหารแต่งตั้งหรือบรรจุครูอย่างยุติธรรม ($\bar{X}=3.63$) ผู้บริหารตัดสินใจตามมติของที่ประชุมเป็นหลัก ($\bar{X}=3.55$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารบริหารงานเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}=3.46$) ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด ($\bar{X}=3.40$) ผู้บริหารมอบหมายงานอย่างเสมอภาค ($\bar{X}=3.35$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบตามระเบียบ ($\bar{X}=3.23$)

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
 ด้านหลักคุณธรรม

ด้านหลักคุณธรรม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน	๓.๖๑	๐.๓๓	มาก
๒. ผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน	๓.๖๓	๐.๓๕	มาก
๓. ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้	๓.๕๕	๐.๘๖	มาก
๔. ผู้บริหารยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ	๓.๓๕	๐.๘๕	มาก
๕. ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี	๓.๓๓	๐.๘๓	มาก
๖. ผู้บริหารส่งเสริมโครงการคุณธรรมจริยธรรม	๓.๕๐	๐.๓๓	มาก
รวม	๓.๓๒	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๓๒$) และข้อ
 อื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีความเด่นชัด ๓ อันดับแรก คือผู้บริหารส่งเสริมโครงการ
 คุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}=๓.๕๐$) ผู้บริหารยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ ($\bar{X}=๓.๓๕$) และผู้บริหารเป็น
 กัลยาณมิตรที่ดี ($\bar{X}=๓.๓๓$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารควบคุมอารมณ์
 โกรธได้ ($\bar{X}=๓.๕๕$)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
 ด้านหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารซื้อตรงต่อหน้าที่การงาน	๓.๓๒	๐.๓๓	มาก
๒. ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ	๓.๖๓	๐.๓๔	มาก
๓. ผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง	๓.๕๖	๐.๘๑	มาก
๔. ผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส	๓.๖๑	๐.๘๕	มาก
๕. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ตรวจสอบข้อมูลได้	๓.๖๑	๐.๓๕	มาก
๖. ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้อง	๓.๕๓	๐.๓๑	มาก
รวม	๓.๖๒	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๒$) และข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีความเด่นชัด ๓ อันดับแรก คือผู้บริหารซื้อตรงต่อหน้าที่การทำงาน ($\bar{X}=๓.๗๒$) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ ($\bar{X}=๓.๖๗$) และผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส ($\bar{X}=๓.๖๑$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้อง ($\bar{X}=๓.๕๓$)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ด้านหลักการมีส่วนร่วม	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารสร้างความสามัคคีภายในโรงเรียน	๓.๖๕	๐.๗๖	มาก
๒. ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	๓.๖๕	๐.๘๒	มาก
๓. ผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นเพื่อความก้าวหน้าของโรงเรียน	๓.๖๘	๐.๗๐	มาก
๔. ผู้บริหารร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดการศึกษา	๓.๘๒	๐.๘๐	มาก
๕. ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ร่วมกันวางแผนพัฒนาโรงเรียน	๓.๗๓	๐.๗๒	มาก
๖. ผู้บริหารให้ร่วมกันประเมินผลงานของโรงเรียน	๓.๗๕	๐.๗๒	มาก
รวม	๓.๗๑	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๗๑$) และข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีความเด่นชัด ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดการศึกษา ($\bar{X}=๓.๘๒$) ผู้บริหารให้ร่วมกันประเมินผลงานของโรงเรียน ($\bar{X}=๓.๗๕$) และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ร่วมกันวางแผนพัฒนาโรงเรียน ($\bar{X}=๓.๗๓$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสร้างความสามัคคีภายในโรงเรียนและผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=๓.๖๕$)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
 ด้านหลักความรับผิดชอบ

ด้านหลักความรับผิดชอบ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ	๓.๘๘	๐.๖๕	มาก
๒. ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยไม่คั่งค้าง	๓.๗๐	๐.๖๓	มาก
๓. ผู้บริหารมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้	๓.๘๒	๐.๖๕	มาก
๔. ผู้บริหารทำงานพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ	๓.๖๘	๐.๗๐	มาก
๕. ผู้บริหารแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทัน่วงที	๓.๕๕	๐.๗๑	มาก
๖. ผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ	๓.๘๕	๐.๗๕	มาก
รวม	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติของ
 ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๗๕$)
 และข้ออื่นๆ อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีความเด่นชัด ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่
 อย่างเต็มความรู้ความสามารถ ($\bar{X}=๓.๘๘$) ผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ
 ($\bar{X}=๓.๘๕$) และผู้บริหารมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ ($\bar{X}=๓.๘๒$) และข้อที่ครูมีความ
 คิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทัน่วงที ($\bar{X}=๓.๕๕$)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร
 ด้านหลักความคุ้มค่า

ด้านหลักความคุ้มค่า	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ผู้บริหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน	๓.๖๔	๐.๘๕	มาก
๒. ผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า	๓.๕๐	๐.๘๗	ปานกลาง
๓. ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ซื้ออย่างคุ้มค่า	๓.๔๘	๐.๘๓	ปานกลาง
๔. ผู้บริหารรณรงค์ให้มีการประหยัดเรื่องสาธารณูปการ ในโรงเรียน	๓.๗๔	๐.๘๐	มาก
๕. ผู้บริหารมอบภาระงานตามความรู้ความสามารถ	๓.๕๕	๐.๗๗	มาก
๖. ผู้บริหารดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนเป็นอย่างดี	๓.๖๓	๐.๘๕	มาก
รวม	๓.๖๐	๐.๗๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๖๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยในระดับมาก ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารรณรงค์ให้มีการประหยัดเรื่องสาธารณูปการในโรงเรียน ($\bar{X}=๓.๗๔$) ผู้บริหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน ($\bar{X}=๓.๖๔$) และผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดี ($\bar{X}=๓.๖๓$) ส่วนข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า ($\bar{X}=๓.๕๐$) และข้อที่ครูมีความคิดเห็นค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ซื้ออย่างคุ้มค่า ($\bar{X}=๓.๔๘$) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์สอน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA / F-test) ตามตารางที่ ๔.๕ - ๔.๒๑

สมมติฐานที่ ๑ ครูเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๕ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน
โดยจำแนกตามเพศ คือ เพศชาย ๓๗ คน และเพศหญิง ๑๒๘ คน

การบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล	ชาย		หญิง		t	P
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านหลักนิติธรรม	๓.๕๕	๐.๖๖	๓.๔๑	๐.๖๕	๑.๑๒	๐.๒๗
๒. ด้านหลักคุณธรรม	๓.๗๐	๐.๘๒	๓.๗๒	๐.๖๓	๐.๑๔	๐.๘๕
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	๓.๖๓	๐.๗๕	๓.๖๑	๐.๖๗	๐.๑๔	๐.๘๘
๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๓.๘๒	๐.๖๕	๓.๖๘	๐.๖๖	๑.๑๕	๐.๒๕
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	๓.๘๔	๐.๕๗	๓.๗๓	๐.๖๑	๑.๐๓	๐.๓๐
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	๓.๖๕	๐.๘๐	๓.๕๗	๐.๗๓	๐.๘๔	๐.๔๐
รวม	๓.๗๑	๐.๖๔	๓.๖๒	๐.๕๕	๐.๗๖	๐.๔๔

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลัก
ธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน โดยจำแนกตามเพศ
พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ครูมีความคิดเห็นไม่
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ ครูมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของ
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๐ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร
โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู โดยจำแนก
ตามอายุ คือ อายุ ๒๕-๓๐ ปี จำนวน ๑๕ คน อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๒๐ คน
อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๖ คน และอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๘๐ คน

การบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๑. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๒.๘๒	๐.๙๔	๒.๐๓	๐.๑๑
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๓๔.๓๒	๐.๔๖		
	รวม	๑๖๕	๓๖.๑๔			
๒. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๒.๖๕	๐.๘๘	๑.๕๖	๐.๑๒
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๓๒.๓๓	๐.๔๕		
	รวม	๑๖๕	๓๕.๐๑			
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๓	๓.๓๑	๑.๑๐	๒.๒๔	๐.๐๓
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๓๔.๓๓	๐.๔๖		
	รวม	๑๖๕	๓๘.๐๘			
๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๙๘	๐.๓๓	๐.๓๔	๐.๕๓
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๓๑.๐๖	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๕	๓๒.๐๔			
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๑๕	๐.๔๐	๑.๑๐	๐.๓๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๕๘.๐๑	๐.๓๖		
	รวม	๑๖๕	๕๙.๒๐			
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๔๓	๐.๔๕	๐.๘๕	๐.๔๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๘๘.๖๕	๐.๕๕		
	รวม	๑๖๕	๙๐.๑๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๓๓	๐.๕๘	๑.๖๐	๐.๑๕
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๕๘.๐๒	๐.๓๖		
	รวม	๑๖๕	๕๙.๓๕			

จากตารางที่ ๔.๑๐ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของ
 ครู โดยจำแนกตามอายุ พบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ ครูมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน
 ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๑ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติของผู้บริหาร
 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของครู โดยจำแนก
 ตามระดับการศึกษา คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๗ คน และระดับปริญญาโท
 จำนวน ๒๘ คน

การบริหารการศึกษาตาม หลักธรรมชาติ	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		t	P
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านหลักนิติธรรม	๓.๔๐	๐.๖๘	๓.๖๗	๐.๗๐	๑.๕๖	๐.๐๕
๒. ด้านหลักคุณธรรม	๓.๖๗	๐.๖๕	๓.๕๒	๐.๗๗	๑.๗๘	๐.๐๘
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	๓.๕๘	๐.๖๘	๓.๗๗	๐.๗๐	๑.๓๓	๐.๑๘
๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๓.๖๖	๐.๖๘	๓.๕๗	๐.๕๐	๒.๒๗	๐.๐๒*
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	๓.๗๒	๐.๕๕	๓.๕๑	๐.๖๒	๑.๕๔	๐.๑๓
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	๓.๕๘	๐.๗๒	๓.๖๗	๐.๘๔	๐.๕๘	๐.๕๗
ภาพรวม	๓.๖๐	๐.๖๐	๓.๘๒	๐.๖๑	๑.๗๔	๐.๐๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของ
 ครู โดยจำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
 การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูที่

มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เฉพาะด้านหลักการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

สมมติฐานที่ ๔ ครูมีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ ๔.๑๒ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความเห็นของครู โดยจำแนกตามประสบการณ์สอน คือ ๑-๕ ปี จำนวน ๑๕ คน ๖-๑๕ ปี จำนวน ๒๔ คน ๑๖-๒๕ ปี จำนวน ๔๘ คน และ ๒๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๗๘ คน

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๑. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๓.๕๕	๑.๑๘	๒.๕๕	๐.๐๖
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๗๓.๕๕	๐.๔๖		
	รวม	๑๖๕	๗๗.๑๔			
๒. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๒.๖๐	๐.๘๗	๑.๕๓	๐.๑๓
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๗๒.๔๑	๐.๔๕		
	รวม	๑๖๕	๗๕.๐๑			
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๓	๓.๓๖	๑.๑๒	๒.๔๑	๐.๐๗
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๗๔.๗๒	๐.๔๖		
	รวม	๑๖๕	๗๘.๐๘			
๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๓๕	๐.๔๕	๑.๐๒	๐.๓๘
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๗๐.๖๕	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๕	๗๒.๐๔			
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๘๗	๐.๖๒	๑.๗๕	๐.๑๖
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๕๗.๓๓	๐.๓๖		
	รวม	๑๖๕	๕๙.๒๐			

ตารางที่ ๔.๑๒ (ต่อ)

การบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๓	๒.๕๕	๐.๘๕	๑.๕๖	๐.๒๐
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๘๗.๖๒	๐.๕๔		
	รวม	๑๖๕	๘๐.๑๖			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๒.๒๔	๐.๗๔	๒.๐๕	๐.๑๐
	ภายในกลุ่ม	๑๖๒	๕๗.๕๑	๐.๓๖		
	รวม	๑๖๕	๕๙.๗๕			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครู โดยจำแนกตามประสบการณ์สอน พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ทั้ง ๖ ด้าน มีดังนี้

ตารางที่ ๔.๑๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม
(n=๑๖๕)

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	จำนวน	ร้อยละ
ด้านหลักนิติธรรม		
๑. ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของครูอย่างเสมอภาคและยุติธรรม	๑๘	๑๑.๐
๒. ผู้บริหารควรประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในสถานศึกษา	๑๑	๖.๗
๓. ผู้บริหารควรกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและชัดเจน	๗	๔.๓

ตารางที่ ๔.๑๔ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม

(n=๑๖๕)		
การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		
ด้านหลักคุณธรรม		
	จำนวน	ร้อยละ
๑. ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต	๑๕	๙.๑
๒. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีหลักธรรม ประจำใจ	๑๐	๖.๑
๓. ผู้บริหารควรเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อครูและนักเรียน	๘	๔.๘

ตารางที่ ๔.๑๕ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความ

โปร่งใส (n=๑๖๕)		
การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		
ด้านหลักความโปร่งใส		
	จำนวน	ร้อยละ
๑. ผู้บริหารควรมีกฎเกณฑ์ในการบริหารงานที่สามารถ ตรวจสอบได้	๑๓	๗.๘
๒. ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการเบิกจ่ายเงินให้ถูกต้อง ตามระเบียบของราชการ	๕	๕.๕
๓. ผู้บริหารควรใช้จ่ายเงินของโรงเรียนให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา	๕	๓.๐

ตารางที่ ๔.๑๖ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมี

ส่วนร่วม (n=๑๖๕)		
การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		
ด้านหลักการมีส่วนร่วม		
	จำนวน	ร้อยละ
๑. ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และ โรงเรียนในกิจกรรมทุกอย่าง	๑๔	๘.๕
๒. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม	๗	๔.๓
๓. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียน	๖	๓.๖

ตารางที่ ๔.๑๗ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความ

รับผิชอบ		(n=๑๖๕)	
การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		จำนวน	ร้อยละ
ด้านหลักความรับผิชอบ			
๑.	ผู้บริหารควรรับผิชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ	๑๓	๗.๙
๒.	ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่าง ทันท่วงที	๑๐	๖.๑
๓.	ผู้บริหารควรมีเมตตากรุณาที่จะช่วยเหลือครูและนักเรียน ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ	๕	๓.๐

ตารางที่ ๔.๑๘ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลัก

ความคุ้มค่า		(n=๑๖๕)	
การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล		จำนวน	ร้อยละ
ด้านหลักความคุ้มค่า			
๑.	ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้อาคาร สถานที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด	๑๕	๙.๑
๒.	ผู้บริหารควรใช้วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๕	๕.๕
๓.	ผู้บริหารควรมอบหมายหน้าที่ต่อบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ	๔	๒.๔

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ โรงเรียน จำนวน ๑๖๕ คน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ จากข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์ พบว่า ครูส่วนมากเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๖ เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔ ส่วนมากครูมีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๕ รองลงมาคืออายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๘ มีอายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๑ และมีอายุระหว่าง ๒๕-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕ ส่วนระดับการศึกษา ครูส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๐ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๐ และสำหรับประสบการณ์สอน ครูส่วนมากมีประสบการณ์สอนมากกว่า ๒๖ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๓ รองลงมาครูมีประสบการณ์สอนระหว่าง ๑๖-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ มีประสบการณ์สอนระหว่าง ๖-๑๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕ และมีประสบการณ์สอนระหว่าง ๑-๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘.๑

๕.๑.๒ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

๑. ด้านหลักนิติธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารแต่งตั้งหรือบรรจุครูอย่างยุติธรรม, ผู้บริหารตัดสินใจตามมติของที่ประชุมเป็นหลัก และผู้บริหารบริหารงานเป็นที่ยอมรับ

๒. ด้านหลักคุณธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารส่งเสริมโครงการคุณธรรมจริยธรรม, ผู้บริหารเข้มแข็งแจ่มใสเสมอ และผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี

๓. ด้านหลักความโปร่งใสในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารชี้แจงตรงต่อหน้าที่การงาน, ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้นำเชื่อถือ และผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดการศึกษา, ผู้บริหารให้ร่วมกันประเมินผลงานของโรงเรียน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ร่วมกันวางแผนพัฒนาโรงเรียน

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ, ผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารรณรงค์ให้มีการประหยัดเรื่องสาธารณูปการในโรงเรียน, ผู้บริหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน และผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดีและซื้อที่ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางต่ำสุด คือ ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ซื้ออย่างคุ้มค่า

๕.๑.๓ ผลการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู

๑. ครูมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. ครูมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ครูมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา แตกต่างกันเฉพาะด้านหลักการมีส่วนร่วม จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

๔. ครูมีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ครูได้เสนอแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ในแต่ละด้านไว้ ดังนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของครูอย่างเสมอภาคและยุติธรรม, ผู้บริหารควรประพฤติตนอยู่ในระเบียบวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในสถานศึกษา และผู้บริหารควรกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องและชัดเจน

๒. ด้านหลักคุณธรรม ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต, ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและนักเรียนมีหลักธรรมประจำใจ และผู้บริหารควรเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อครูและนักเรียน

๓. ด้านหลักความโปร่งใส ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรมีกฎเกณฑ์ในการบริหารงานที่สามารถตรวจสอบได้, ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการเบิกจ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบของราชการ และผู้บริหารควรใช้จ่ายเงินของโรงเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในกิจกรรมทุกอย่าง, ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม และผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ, ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนอย่างทันท่วงที และผู้บริหารควรมีเมตตากรุณาที่จะช่วยเหลือครูและนักเรียนที่ประสบปัญหาต่าง ๆ

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า ครูให้ข้อเสนอแนะโดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้อาคารสถานที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด, ผู้บริหาร

การใช้วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และผู้บริหารควรมอบหมายหน้าที่ต่อบุคลากรตาม ความรู้ความสามารถ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” มีประเด็นที่น่าสนใจตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๒.๑ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า

๑. ด้านหลักนิติธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี ๓ ข้อแรก คือ ผู้บริหารแต่งตั้งหรือบรรจุครูอย่างยุติธรรม, ผู้บริหารตัดสินใจตามมติของที่ประชุมเป็นหลัก และข้อที่ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารบริหารงานเป็นที่ยอมรับ และข้อที่ครู มีความคิดเห็นว่ามี การปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบตามระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอง ปญฺ์สังกา ที่ทำวิจัยเรื่อง “พฤติกรรม การบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การบริหารตาม หลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม ส่วนในด้านหลักความคุ้มค่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปาน กลาง

๒. ด้านหลักคุณธรรม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรก คือ ผู้บริหารส่งเสริมโครงการคุณธรรมจริยธรรม, ผู้บริหารเข้มแข็งเฝ้าใสเสมอ และผู้บริหารเป็น กัลยาณมิตรที่ดีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยวัฒน์ อัฒพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิ บาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต ดลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก

๓. ด้านหลักความโปร่งใส ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรก คือ ผู้บริหารชื่อตรงต่อหน้าที่การงาน, ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ และผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้ างอย่างโปร่งใสซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมศวร์ คำผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลัก

ธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือหลักนิติธรรม

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดการศึกษา, ผู้บริหารให้ร่วมกันประเมินผลงานของโรงเรียน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้ร่วมกันวางแผนพัฒนาโรงเรียนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรอง **ปัญญาสังกา** ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วมและหลักคุณธรรม

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ, ผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียนเป็นสำคัญ และผู้บริหารมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระไวพจน์ สีลเตโช** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักคุณธรรม

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมี ๓ ข้อแรกคือ ผู้บริหารรณรงค์ให้มีการประหยัดเรื่องสาธารณูปการในโรงเรียน, ผู้บริหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในโรงเรียน และผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดีและซื้อที่ครุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางต่ำสุด คือ ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ซื้อมาอย่างคุ้มค่าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เฉลิมชัย สมท่า** ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๖ ด้าน เรียงจากมากไปหา

น้อย คือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

๕.๒.๒ ผลการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของครู คือ ครูมีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์สอน ต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุพรรณบุรี ที่มีประสบการณ์ในการบริหารของผู้บริหารแตกต่างกัน พบว่า ในภาพรวมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ในการบริหาร ตั้งแต่ ๑ – ๑๐ ปี และผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป มีสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบของครูอย่างเสมอภาคและยุติธรรม
๒. ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
๓. ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีกฎเกณฑ์ในการบริหารงานที่สามารถตรวจสอบได้
๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนในกิจกรรมทุกอย่าง
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างเต็มความรู้ความสามารถ
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ได้ใช้อาคารสถานที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบตามความรู้ความสามารถและผลงานด้วยความเป็นธรรม

๒. ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรมีพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจ และมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน

๓. ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องทุกโครงการ

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของบุคลากรภายในโรงเรียน อีกทั้งส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เพื่อประสิทธิผลของกิจกรรม

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันกาลและทำงานอย่างเต็มศักยภาพทั้งความรู้ความสามารถและพร้อมที่จะรับการตรวจสอบในทุกเมื่อ

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่ซื้อมาอย่างคุ้มค่าและใช้จ่ายงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาธรรมชาติมาภิบาลกับการบริหารการศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

๒. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักธรรมมาภิบาลในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

๓. ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมมาภิบาลในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและเอกชน

๔. ควรศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาล ในเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในเชิงลึก

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ. คู่มือการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร :

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๑.

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

_____. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ

พัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕.

_____. เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลักสูตรการบริหารงาน : การ

บริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรทางการศึกษาเข้าสู่

โครงการใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่ง

สินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กิติมา ปรีดีคิดก. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรพัฒนา,

๒๕๔๒.

_____. ทฤษฎีบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๕.

เกษม วัฒนชัย. ธรรมภิบาลกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์ปริ้นติ้งแอนด์

พับลิชชิง, ๒๕๔๖.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร :

บุ๊คพ้อยท์, ๒๕๔๕.

จุมพล ศวัสดียากร. หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ,

๒๕๔๒.

ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์. “กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี” ในการปกครองที่ดี

(Good Governance). กรุงเทพมหานคร : บพิทธการพิมพ์, ๒๕๔๓.

- ชัยสิทธิ์ เถлимมีประเสริฐ, จตุรงค์ บุญรัตน์สุนทร, พระมหาจรรยาโรจน์ ภวิวิโส. **เศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม ผลการเสวนาสหสาขาวิชาระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑.** (เล่มที่ ๓). กรุงเทพมหานคร : ฟ้าอภัย จำกัด, ๒๕๔๕.
- ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, ศ.ดร., **ธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการ การทางด้าน สิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- ชาญชัย อาจิณสมาจาร. **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.
- _____. **ศัพท์การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.
- ชุมพล รัตน์เลิศลบ. **“การศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี ของจังหวัดแพร่”.** (ม.ป.ท.) ๒๕๔๓.
- ไชยวัฒน์ คำชู. **ธรรมาภิบาล.** กรุงเทพมหานคร : น้ำฝน, ๒๕๔๕.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- _____. **หลักการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.
- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร : บิซซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒.
- ธีรยุทธ บุญมี. **สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์สู่หายนะประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑.
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เถลิมาจิระรัตน์. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะครูศาสตร์, ๒๕๒๓.
- บรรจบ เนียมมณี. **หลักการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓.
- บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. **การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๖.

- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และบุญมี ลี้. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.
 _____. **รายงานการวิจัยเรื่องตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สภาพแวดล้อม,
 ๒๕๔๔.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สถาบัน
 พระปกเกล้า, ๒๕๔๖.
- ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. **ธรรมาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐ
 ประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.
- ประเวศ วะสี. **การปฏิรูปการศึกษาแยกเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ**.
 กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๒.
- ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. (พิมพ์ครั้งที่ ๒).
 กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ปรียพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ,
 ๒๕๔๖.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชณี ภู่อระกุล. **ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย**.
 กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ปิติเทพ อยู่ยืนยง. **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคม**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์,
 ๒๕๔๖.
- พงษ์ศักดิ์ ปัญจพรผล. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏนครปฐม,
 ๒๕๔๒.
- พนัส หันนาคินทร์. **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.). **พุทธวิธีในการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). **หลักธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธ
 ศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- ภาวिका ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ ไทวณะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**.
 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นโยบายและการวางแผนการศึกษา หน่วยที่ ๑-๕. พิมพ์ครั้งที่ ๔, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.

มัลลิกา ต้นสอน. การจัดการยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับลงประชามติ, หมวดที่ ๕ แนวนโยบาย
พื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ ๔ มาตรา ๘๐, พ.ศ. ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร :
นานมีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วัชรวิ บูรณสิงห์. การบริหารหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

วันชัย วัฒนศัพท์. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓.

วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
แพรววิทยา, ๒๕๒๕.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นการศึกษา. กรุงเทพมหานคร :
ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕.

วิระ ไชยธรรม. หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการและพลเรือน, ๒๕๔๒.

วุฒิพงษ์ เปรียบจริยวัฒน์. คู่มือกู่ชาติทางออกจากวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสหศาสตร์,
๒๕๔๔.

ศจี อนันต์นพคุณ. กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ. สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : ชีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๓๕.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด,
๒๕๔๕.

สถาบันวิดิทรรศน์. ธรรมาภิบาลกับคอร์ปชั่นในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานมูลนิธิ
ภูมิวิดิทรรศน์, ๒๕๔๖.

สมคิด บางโม. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒.

สมยศ นาวิการ. พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

สมาน รั้งสิโยกฤษณ์. การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

_____. การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูทำผิดวินัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๓.

_____. แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร : กองกลางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๔๔.

_____. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐–๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. เอกสารประกอบการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี. ๒๕๔๕.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองสำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๒.

สิรภพ เหล่าลาภะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุดจิต นิมิตกุล. กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์, ๒๕๔๓.

สุทธิพร บุญส่ง. คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ลกรุ๊ป, ๒๕๕๐.

สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

สุธี สุทธิสมบุรณ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.
 สุรพล พุฒคำ. **การจัดการในสถานศึกษา**. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตและการปฏิบัติการ
บริหารสถานศึกษา. ลพบุรี : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๔.

เสนาะ ดิยาวัว. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑.

อมรชัย ดันติเมธ. **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
 ๒๕๔๒.

อนันท์ ปันยารชุน. **ธรรมาภิบาลในการบริหารมหาวิทยาลัยในนานาทัศนะว่าด้วยการบริหาร
 กิจการบ้านเมืองที่ดี**. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ๒๕๔๒.

เอเจอร์ แชม. **ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน,
 ๒๕๔๕.

(๒) Internet :

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต ๑, กลุ่มนโยบายและแผน. **ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน :**
จำนวนครูที่ปฏิบัติงานจริง,ปีการศึกษา ๒๕๕๓,(ออนไลน์),แหล่งที่มา :
http://www.sesao1.go.th/plan/teacher_02.php, (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ.
 ๒๕๕๔).

(๓) บทความและวารสาร :

เกรียงไกร เจริญวงศ์ศักดิ์. “**ธรรมรัฐภาคการเมือง : บทบาทภาคการเมือง**”, รัฐศาสตร์. ปีที่ ๔๖
 ฉบับที่ ๕. (กันยายน ๒๕๔๑) : ๒๐.

เกษม วัฒนชัย. “**สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง**”, วารสาร มจร. วิชาการ. ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๔. (กรกฎาคม –
 ธันวาคม ๒๕๔๓) : ๔.

เฉลิม เกิดโมลี. “**แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย**”, เอกสารประกอบการเสวนา
วิพากษ์ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน. (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓) : ๓.

ไชยวัฒน์ คำชู. “**ธรรมาภิบาลในองค์กร**”, วารสารวงการครู. ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๒. (ตุลาคม ๒๕๔๒):
 ๑๐.

ธีระ รุญเจริญ. “ประสิทธิภาพการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน”,
วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๑) :
๓๖-๔๗.

นฤมล ทับจุมพล. “แนวคิดและวาทกรรมว่าด้วยธรรมรัฐแห่งชาติ”, เอกสารประกอบการประชุม
ทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๑) : ๓.

ภิญโญ ไตรสุริยธรรมา. “ธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา”, วารสารวงการศึกษา. ปีที่ ๔๖
ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : ๗๗-๗๘.

วนิดา แสงสารพันธ์. “การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒.
(กันยายน ๒๕๔๔) : ๓๕-๔๓.

วรภัทร โตรณะเกษม. “การสร้าง Good Governance ในองค์กร”, วารสาร กสท. ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๒.
(สิงหาคม ๒๕๔๗) : ๗.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “ธรรมาภิบาลกับการปฏิวัติเศรษฐกิจชาติ”,
ประชาชาติธุรกิจ. (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๔๑) : ๒.

สมบัติ บุญประเคน. “ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป”, วารสารครูขอนแก่น. ปีที่ ๔๔
ฉบับที่ ๒. (สิงหาคม ๒๕๔๔) : ๒๐-๒๑.

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์. “หลักการปกครองที่ดี Good Governance กับสภาวะแวดล้อมของระบบ
ควบคุมภายใน”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓. (กรกฎาคม – กันยายน
๒๕๔๔) : ๕๒-๕๓.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. “การบริหารตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ. ปีที่ ๔๕
ฉบับที่ ๒. (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : ๒๓-๓๐.

สุพล วังสินธุ์. “การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ. ปีที่ ๔๓
ฉบับที่ ๒. (มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๒๕-๓๐.

โสมนัส ฌ บางช้าง. “Good Governance : การกำกับดูแลที่ดี”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔
ฉบับที่ ๓. (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๔๘-๕๐.

(๔) วิทยานิพนธ์ :

กัลยกร มั่นถาวรวงศ์. “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับ
การศึกษาระดับพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.
คณะครุศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๗.

- กัลยา วัลลาวรรณ. “การปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. (บริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- เกียรติศักดิ์ ศรีสมพงษ์. “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี”. **วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๘.
- เฉลิมชัย สมท่า. “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลอย เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.
- ณัฐวัชร จันทโรธรงค์. “ความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์ที่มีต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- ทินกร อัครศรีชัยโรจน์. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบุลาราชธานี เขต ๕”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑.
- ธรรณิศวรร จิตขวัญ. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี”. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.
- พรหมเมศวร คำผาบ. “ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๐.
- พระไวยพจน์ สีลเตโช. “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พิสุทธิ์ จันทเนตร. “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน”. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

รอง ปัญสังกา. “พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๘.

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์. “ศึกษากาการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **ปริญญาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖.

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สมปอง ชันน้อย. “ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์”. **รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, ๒๕๔๘.

สายใจ อางองค์. “การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการเข้าสังคมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่๑”. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕.

สุพจน์ พันธุ์เพชร. “การศึกษากระบวนการการบริหารงานของผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๘.

สุวรรณ ทองคำ. “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๕.

(๕) ภาษาอังกฤษ :

American Association of School Administrators. **Staff relations in school administration**. Washington, D.C : The American Association, of school Administration. 1955.

Campbell. Ronald F. et al. **Introduction to Education Administration**. 5th ed. Boston, 1980.

- Charles F. Faber and Gilbert F. Shearron. **Elementary School Administration**. New York : Holt Rhinehaert and Winston Inc., 1970.
- Cronbach.Lee J. **Essentials of psychological testing**. 4 ed.,New York : Harper & Row, 1971.
- Don Hellriegel, **Management** (third edition, Addison : Wesley Publishing Company .lmc., 1982.
- E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995.
- Good. Center V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill., 1973.
- Gulick. “Notes on the Theory of organization” In **papers on the Science of Administration**. Gulick and Urwick, 1936.
- Harold Koontz & Heinz Weihrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGrew Hillbook, 1991.
- Holt, D.H. **Management principles and practices**. New Jersey: Prentice – Hall, 1993.
- Hoy, Wayne K. & Cecil, Mescal G. **Educational Administration Theory, Research, and Practice**. New York : McGraw – Hill Inc, 1996.
- Oderway Tead. **Art of administration**. New York : McCraw Hill Book, 1951.
- Simon, Herbert.a. **Public Administration**, (New York : Alfred A Kuopf, 1996.
- Wagner, J.A., & Hollenbeck,J.R. **Management of organization behavior**. New Jersey : Prentice – Hall, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน
กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้ มีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร เท่านั้น

๒. สำคัญของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้โอกาสผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

๓. ในการตอบแบบสอบถาม ขอความกรุณาตอบคำถามตามความเป็นจริงทุกข้อทุกตอน ในการแปลผลวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะแปลผลโดยภาพรวมทั่วไป อีกทั้งคำตอบของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ดังนั้น การตอบแบบสอบถามครั้งนี้จะไม่มีผลเสียหายต่อท่านหรือโรงเรียนของท่านแต่ประการใด เพราะผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปศึกษาในภาพรวมเท่านั้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี และขอเจริญพรมา ณ โอกาสนี้

พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกุโก (ศรีปราบ)

นิติศตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับข้อมูลจริงของท่าน

		เลขที่แบบสอบถาม.....	สำหรับผู้วิจัย
๑. เพศ	() ๑. ชาย		☐
	() ๒. หญิง		
๒. อายุ	() ๑. ๒๕ - ๓๐ ปี		☐
	() ๒. ๓๑ - ๔๐ ปี		
	() ๓. ๔๑ - ๕๐ ปี		
	() ๔. ๕๑ ปี ขึ้นไป		
๓. ระดับการศึกษา	() ๑. ปริญญาตรี		☐
	() ๒. ปริญญาโท		
	() ๓. ปริญญาเอก		
๔. ประสบการณ์สอน	() ๑. ๑ - ๕ ปี		☐
	() ๒. ๖ - ๑๕ ปี		
	() ๓. ๑๖ - ๒๕ ปี		
	() ๔. ๒๖ ปี ขึ้นไป		

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติ ตามความเป็นจริง

ข้อ ที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		๕ มากที่สุด	๔ มาก	๓ ปานกลาง	๒ น้อย	๑ น้อยที่สุด	
	๑. ด้านหลักนิติธรรม						
๑	ผู้บริหารแต่งตั้งหรือบรรจุครูอย่างยุติธรรม						
๒	ผู้บริหารมอบหมายงานอย่างเสมอภาค						
๓	ผู้บริหารตัดสินใจตามมติของที่ประชุมเป็นหลัก						
๔	ผู้บริหารปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด						
๕	ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบตามระเบียบ						
๖	ผู้บริหารบริหารงานเป็นที่ยอมรับ						
	๒. ด้านหลักคุณธรรม						
๗	ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตในการทำงาน						
๘	ผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน						
๙	ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้						
๑๐	ผู้บริหารยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ						
๑๑	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี						
๑๒	ผู้บริหารส่งเสริมโครงการคุณธรรมจริยธรรม						

ข้อ ที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		๕	๔	๓	๒	๑	
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	๓. ด้านหลักความโปร่งใส						
๑๓	ผู้บริหารซื้อตรงต่อหน้าที่การงาน						
๑๔	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ						
๑๕	ผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง						
๑๖	ผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส						
๑๗	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ตรวจสอบข้อมูลได้						
๑๘	ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความ ถูกต้อง						
	๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม						
๑๙	ผู้บริหารสร้างความสามัคคีภายในโรงเรียน						
๒๐	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม						
๒๑	ผู้บริหารยอมรับฟังความคิดเห็นเพื่อ ความก้าวหน้าของโรงเรียน						
๒๒	ผู้บริหารร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัด การศึกษา						
๒๓	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ร่วมกันวางแผน พัฒนาโรงเรียน						
๒๔	ผู้บริหารให้ร่วมกันประเมินผลงานของ โรงเรียน						

ข้อ ที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ					สำหรับ ผู้วิจัย
		๕	๔	๓	๒	๑	
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
	๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ						
๒๕	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความรู้ ความสามารถ						
๒๖	ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยไม่คั่งค้าง						
๒๗	ผู้บริหารมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จตามแผนที่ วางไว้						
๒๘	ผู้บริหารทำงานพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ						
๒๙	ผู้บริหารแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วทั้งที่						
๓๐	ผู้บริหารคำนึงถึงประโยชน์ของโรงเรียน เป็นสำคัญ						
	๖. ด้านหลักความคุ้มค่า						
๓๑	ผู้บริหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในโรงเรียน						
๓๒	ผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า						
๓๓	ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ซื้ออย่างคุ้มค่า						
๓๔	ผู้บริหารระงับค่าใช้จ่ายการประหยัดเรื่อง สาธารณูปการในโรงเรียน						
๓๕	ผู้บริหารมอบภาระงานตามความรู้ ความสามารถ						
๓๖	ผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็น อย่างดี						

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดให้ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

๑. ด้านหลักนิติธรรม

.....
.....
.....

๒. ด้านหลักคุณธรรม

.....
.....
.....

๓. ด้านหลักความโปร่งใส

.....
.....
.....

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ

.....
.....
.....

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า

.....
.....
.....

ขออนุโมทนาในความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓/ ๑๐๓

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ

ด้วย พระมหาจิระศักดิ์ ฉายา จิรสกุโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๑๐๓

คณะครูศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคนทราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. มงคล คำมูล

ด้วย พระมหาจรัสศักดิ์ ฉายา จิตรสกุโกล นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๑๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อินตา ศิริวรรณ

ด้วย พระมหาจีระศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารคั้งที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๑๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วงศพัทธ์ ชาติเสถียรวงศ์

ด้วย พระมหาจรัสศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารคั้งที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๑๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมหมาย ดุยอัครมย์

ด้วย พระมหาจรัสศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ตามเอกสารคั้งที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ค
หนังสือขออนุญาต
แจกแบบสอบถามเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๕๐

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / Fax. ๐๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๔ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม

ด้วย พระมหาจรัสศักดิ์ ฉายา จิตรสกุโ นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out)

ค่าความเชื่อมั่น จากการทดลองใช้เครื่องมือ (Try-Out)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.920	36

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	142.67	156.782	.435	.918
a2	142.70	161.252	.257	.920
a3	142.73	157.237	.422	.918
a4	142.83	155.937	.592	.917
a5	142.87	152.878	.602	.916
a6	142.77	159.771	.257	.920
b1	142.77	155.702	.572	.917
b2	142.87	153.775	.697	.915
b3	142.90	159.748	.360	.919
b4	142.83	158.420	.420	.918

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b5	143.00	160.069	.255	.920
b6	142.80	158.234	.350	.919
c1	142.73	152.133	.677	.915
c2	142.90	152.645	.592	.916
c3	143.07	155.375	.494	.917
c4	142.97	158.102	.386	.919
c5	143.10	152.783	.585	.916
c6	142.93	157.375	.452	.918
d1	142.83	156.764	.445	.918
d2	142.90	155.679	.540	.917
d3	143.07	158.754	.333	.919
d4	143.23	151.426	.683	.915
d5	143.20	153.959	.556	.917
d6	142.97	158.447	.401	.918
e1	142.63	150.378	.803	.913
e2	142.97	149.275	.764	.914
e3	143.07	155.030	.513	.917
e4	143.03	162.102	.146	.921
e5	142.83	155.730	.469	.918
e6	142.93	150.616	.676	.915
f1	142.87	159.637	.315	.919
f2	142.87	157.982	.331	.920
f3	142.93	155.306	.585	.916
f4	143.10	162.369	.132	.922
f5	143.10	160.231	.261	.920
f6	143.03	156.723	.515	.917

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๖๓

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคนธ์ บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโพธิสารพิทยากร

ด้วย พระมหาจรัสศักดิ์ ฉายา จิตรสุโข นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๖๓

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนมรรณพาราม

ด้วย พระมหาจิระศักดิ์ ฉายา จิรสกุโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๖๓

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคนธ์ บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา

ด้วย พระมหาจิระศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๖๓

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม

ด้วย พระมหาจิระศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๑๖๓

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดศรีสุคนธ์ บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
 โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๘๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๖ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม

ด้วย พระมหาจิระศักดิ์ ฉายา จิรสกโก นามสกุล ศรีปราบ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๐๐ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกุโก (ศรีปราบ)
- เกิด** : วันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๓
- สถานที่เกิด** : บ้านเลขที่ ๑๕๗/๓ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลชากบก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- การศึกษา** : **ประถมศึกษา**
โรงเรียนวัดห้วงหิน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- : **ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)**
วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเทคนิค
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- : **นักธรรมชั้นเอก**
สำนักเรียนเจ้าคณะจังหวัดระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
- : **เปรียญธรรม ๓ ประโยค**
สำนักเรียนวัดสุทธาวารี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- : **ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๕๐ สาขาวิชาปรัชญา**
คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท** : วันศุกร์ที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๓
- สังกัด** : วัดตาขัน ตำบลตาขัน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง
- ตำแหน่งหน้าที่** : ผู้จัดการโรงเรียนวิบูลวิทยา, เลขานุการเจ้าคณะตำบลตาขัน, พระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน และครูสอนพระปริยัติธรรม
- เข้าศึกษา** : วันที่ ๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๓
- สำเร็จการศึกษา** : วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดศรีสุदारาม วรวิหาร แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
- : e-Mail : sevenhill_9@hotmail.com